

Space for Available
for Advertising

WWW.PREETNEWS.COM
WWW.PREETNAMA.COM

preetnamausa
@gmail.com

ਨਿਊਜ਼ਰਕ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ ਖਰਾ ਸੱਚ

Online and Print Media +1 201-312-4180 +1 917-328-8436

ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ
ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ
ਦਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਕਦੇ ਵੀ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦੇ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
Preetnamausa@gmail.com

ਸਾਲ 4, ਅੰਕ 346, 20 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 26 ਮਾਰਚ, 2026 ਵੈਬਸਾਈਟ : www.preetnama.com, www.preetnews.com ਈਮੇਲ preetnamausa@gmail.com

EID MUBABRAK!

PREET NAMA
ONLINE AND PRINT MEDIA KHARA SACH
Preetnama TV

May this blessed occasion bring peace, joy, and prosperity to you and your loved ones, filling your home with happiness and your heart with gratitude. Wishing you a wonderful celebration filled with love, laughter, and delicious food!

PREET NAMA
ONLINE AND PRINT MEDIA KHARA SACH

Pritpal Kaur

CEO of Preetnama International Media NY,
Founder of Preetnama Unity & Cultural Association NY
Ph: 201-312-4180
Email - preetnamausa@gmail.com
www.preetnama.com

ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਾਈਬਰ ਵਾਰਫੇਅਰ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ-ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੀ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ 'ਚ ਕੀ ਹੈ ਭੂਮਿਕਾ ?

ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ, ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਜਾਂ ਖੁਫੀਆ ਸਰੋਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਜਲਦੀ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, -ਸਾਈਬਰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਅਸਲੀ ਤਾਕਤ ਅਕਸਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਰੋਇਲ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਡਾ. ਲੁਈਸ ਮੈਰੀ ਹਿਊਰਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਈਬਰ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਹਿ ਸਕਣ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਇਹ ਦੱਸਣ 'ਚ ਹਿਚਕਿਚਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਯੂਐਸ ਸੈਂਟਰਲ ਕਮਾਂਡ ਹਰ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਈਬਰ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਾਈਬਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੇਹੱਦ ਘੱਟ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਈਬਰ ਸਪੇਸ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਯੂਐਸ ਸੈਂਟਰਲ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਐਡਮਿਰਲ ਬਰੈਡ ਕੂਪਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਅਪਡੇਟ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਾੜ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸਪੇਸ ਤੱਕ ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਆਓ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਈਬਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਈਬਰ ਜਾਸੂਸੀ ਸਾਈਬਰ ਜਾਸੂਸੀ ਅਤੇ ਹੈਕਿੰਗ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਤਬਾਕਥਿਤ -ਪ੍ਰੀ-ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨਿੰਗ- 'ਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੈਂਟਾਗਨ 'ਚ ਜੁਆਇੰਟ ਚੀਫ਼ ਆਫ ਸਟਾਫ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਰਨਲ ਡੈਨ ਕੇਨ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੰਗ ਲਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ 'ਚ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਤਬਾਕਥਿਤ -ਟਾਰਗੇਟ ਸੈੱਟ- ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ 'ਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਫੌਜੀ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਟੀਚਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਫਾਈਨੈਂਸ਼ੀਅਲ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਨਾਅ ਨਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੇ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਅਤੇ ਟੈਰੈਫਿਕ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਕ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੈੱਟਵਰਕ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਯਾਤੁੱਲਾ ਅਲੀ ਖਾਮੇਨੇਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਉਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਲੀ ਖਾਮੇਨੇਈ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੰਪਨੀ ਚੈੱਕ ਪੁਆਇੰਟ ਦੇ ਬੈਰੋਟ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਮਾਹਰ ਸਰਗੋਈ ਸਾਈਕੋਵਿਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੈਮਰੇ ਸਾਈਬਰ ਜੰਗ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਟਾਈਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਗ੍ਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਜਾਸੂਸਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤੀ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਫੌਜੀ ਸਾਈਬਰ ਰੱਖਿਆ ਮਾਹਰ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਰੇਮੇਡੀਓ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਤਾਲ ਕੋਲੋਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਈਬਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅਭਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੰਗ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਚ ਸਾਈਬਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ੍ਰੇਟਿਵ, ਓਪਨ ਸੋਰਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ, ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਜਾਸੂਸੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਈਰਾਨ 'ਚ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਹੋਗਾ ਕਿ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕਰਨਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟੀਚਾ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਜੋ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ।

ਅਯਾਤੁੱਲਾ ਅਲੀ ਖਾਮੇਨੇਈ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ?

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਜਨਰਲ ਕੇਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂਐਸ ਸਾਈਬਰ ਕਮਾਂਡ ਅਤੇ ਯੂਐਸ ਸਪੇਸ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਰਾਨ ਦੀ ਦੇਖਣ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯਾਤੁੱਲਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਟੀਮ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜੈੱਟ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਤਹਿਰਾਨ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਯੂਕੇਨ 'ਚ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਪੀਟ ਹੋਗੇਸਥ ਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈਰਾਨੀ ਫੌਜੀ -ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਨੇਜ਼ੂਏਲਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਕੋਲੋਸ ਮਾਦੂਰੋ ਨੂੰ ਫੜਣ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਅਭਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਸੀ, -ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹੁਨਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਾਕਾਸ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਕਾਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਈਬਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸਾਈਬਰ ਰਣਨੀਤੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਭਿਆਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਈਬਰ ਫੋਰਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ -ਇੱਕ ਬੇਦਾਗ ਫੌਜੀ ਅਭਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਜ਼ਰਾਇਲ 'ਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਈਰਾਨ 'ਚ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਐਪ ਬਾਦੇਸਬਾ ਨੂੰ ਹੋਕ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ 50 ਲੱਖ ਵਾਰ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਈਬਰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ?

ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਉਲਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਈਬਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਸਾਈਬਰ ਤਾਕਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਗਤ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਸਾਈਬਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਕਥਿਤ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਈਰਾਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਦੀ ਸਾਬ ਪਿਛਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਨੇ ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀ ਅਰਾਮਕੋ ਖਿਲਾਫ 'ਵਾਈਪਰ' ਮੈਲਵੇਅਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ 30,000 ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬੁੱਢੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਹੈਕਿੰਗ ਸਮੂਹ ਹੈਡਾਲਾ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕੰਪਨੀ ਸਟੈਰਾਈਕਰ 'ਤੇ ਤਬਾਕਥਿਤ ਵਾਈਪਰ ਮੈਲਵੇਅਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਵਾਈਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਅਹਿਮ ਕੌਮੀ ਢਾਂਚੇ 'ਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਿਊਰਲ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਈਰਾਨ ਦੀ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, -ਮੈਂ ਈਰਾਨ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਂਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਹੈਕਟਿਵਿਸਟ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਇਟਰਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬੰਬ ਡਿੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਇਸ ਐਪ ਦੇ ਯੂਜ਼ਰਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਮਦਦ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹੋਗੇਸਥ ਨੇ ਇਸ ਵਰਤੋਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਹੋਰ ਸਿਸਟਮ ਲੱਭ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਦੁਬਈ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਅਕਸ ਖਤਰੇ ਹੇਠ ਹੈ ? ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ?

ਸਟੈਫਨੀ ਬੇਕਰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਪਾਮ ਜੁਮੇਰਾ ਦੇ ਇੱਕ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਾਮ ਜੁਮੇਰਾ ਦੁਬਈ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਨੁੱਖੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਾਮ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਟਾਪੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਗਜ਼ਰੀ ਹੋਟਲਾਂ ਅਤੇ ਬੀਚ ਕਲੱਬਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਮੂਹ ਨੇੜਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਗਤ ਦੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸਿਆ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਡਰੋਨ ਦਾ ਮਲਬਾ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਵਾਲੇ ਫੇਅਰਮਾਂਟ ਹੋਟਲ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ, ਬੇਕਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਬਿਲਕੁਲ ਸੜਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਡਰ ਗਏ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਗੈਲਰੀ ਐਸਟੇਟ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੇਕਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਬਈ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਦੇ ਸੀ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਅਸਥਿਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਕਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸ ਦੀ ਸਕਾਈਲਾਈਨ, ਟੈਕਸ-ਮੁਕਤ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਕਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਬਿਹਤਰ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਵਾਂ ਨੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਬਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਕਸ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ (ਦੁਬਈ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਈ ਦੀ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਨੇ 285 ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ, 15 ਕ੍ਰੂਜ਼ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ 1,567 ਡਰੋਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 90% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਰ ਕੁਝ ਮਲਬਾ ਦੁਬਈ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ, ਇੱਕ ਲਗਜ਼ਰੀ ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਫੈਲੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੁਬਈ ਭਰ ਵਿੱਚ ਛੇ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ 141 ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੀਬੀਸੀ ਨੇ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹਨ। ਪਰ ਲਗਭਗ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ।

ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਐਤੀ ਭਸੀਨ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, -ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਦੁਬਈ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜੋਂ ਬੇਹੱਦ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਡਮ ਕੋਲੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ 2024 ਵਿੱਚ ਯੂਕੇ ਤੋਂ ਦੁਬਈ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਕਸ ਵੀ ਸੀ। ਜੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਹੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਖਿੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੌਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਕੋਲੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੇਚੈਨੀ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਬਈ ਦਾ ਉਭਾਰ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤੈਨਾਤ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਖਾੜੀ ਵਪਾਰਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਣਨ ਤੱਕ, ਕਨੈਕਟਿਵਿਟੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੁਬਈ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲਗਭਗ 90 ਕਰੋੜ ਯਾਤਰੀ ਸੰਭਾਲੇ। ਟਕਰਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਯਾਤਰਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਐਮੀਰੇਟਸ ਘਟੇ ਹੋਏ ਉਡਾਣ ਸ਼ਡਿਊਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰੁਕਾਵਟ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੀਬਰ ਗਰਮੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣਾਂ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੁਕਿੰਗਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਰੇ ਆਮ ਕੀਮਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੇਟਸ ਹੋਸਪਿਟੈਲਿਟੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾ. ਨਾਇਮ ਮਆਦਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, -ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਈ ਬੁਕਿੰਗਾਂ ਕੈਂਸਲ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਖ਼ਰਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਦੌੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸੰਭਾਵੀ ਯਾਤਰੀ ਦੁਬਈ ਦੀ ਲਗਜ਼ਰੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਅਕਸ ਨਾਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੰਫਲੂਐਂਸਰਾਂ ਦੇ ਆਨਲਾਈਨ ਵੀਡੀਓ ਜਿੱਥੇ ਛੱਤਾਂ ਤੇ ਬਣੇ ਪੂਲ, ਪੰਜ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜੀਆਂ ਸੁਪਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬੀਚਾਂ ਤੇ ਪੁੱਧ ਸੇਕਦੇ ਸੈਲਾਨੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਅਕਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਕੀਕਤ ਵੀ ਹੈ।

ਦੁਬਈ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ
ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਦੁਬਈ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਅਕਸ ਆਨਲਾਈਨ ਹਰ ਜਗ 'ਤੇ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਬਈ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ

ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਨਿਰਮਾਣ, ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਅਤੇ ਡਿਲਿਵਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਲਈ ਜੰਗ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੀ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਡਿਲਿਵਰੀ ਡਰਾਈਵਰ ਹਮਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਡਰ ਵਧ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, -ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮਲਬਾ ਡਿੱਗਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਕੰਮ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਰ ਕਾਰਨ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੂਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਾਓ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਹਮਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਿਵਾਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲਾਈਟ ਮਿਲ ਗਈ ਉਹ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਏਅਰਲਾਈਨ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਨਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਮੇਲਬਰਨ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਲਹਾਲ ਲਈ ਜਾਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ

ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੁਬਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਮੀਰਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਟੈਲੈਂਟ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਕਰੋੜਪਤੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੋਵੇ, ਮਿਸਰੀ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਫਿਲੀਪੀਨੀ ਨਰਸ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਯੂਰਪ ਜਾਂ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉੱਚੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਚਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕੀ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਿਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਲੀਆ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਈ ਅਤੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਵਾਲਗੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਕੀ 'ਬਰਾਂਡ ਦੁਬਈ' ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ?
ਜਦਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅਸਥਿਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਓਏਸਿਸ ਦਾ ਅਕਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀ ਹੁਣ ਇਹ ਬਰਾਂਡ ਸਦਾ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ? ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਹਰ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਡੇਵਿਡਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਬਈ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲੇ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੁਬਈ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਕੁਝ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੂਲ ਤੱਤ, ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਨਿਯਮ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲ, ਅਣਬਦਲੇ ਹਨ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗੀ। ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਅਲਰਟ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਜ਼ਾਇਦ ਨੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਬਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਘਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਨਤਕ ਆਲੋਚਨਾ ਅਸਧਾਰਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਅਪਮਾਨਿਤ ਵੀਡੀਓ ਆਨਲਾਈਨ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਕੈਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ 60 ਸਾਲਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਰਾਨੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਟੈਰਿਫਿਕ ਅਤੇ ਭੀੜ ਮੁੜ ਆਮ ਗਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਖਰਾ ਸੱਚ

ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਧਰਾਤਲ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੀ ਬੀਜੇਪੀ ਦੀ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਕੀ ਮਾਅਨੇ

‘ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ’

ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਥਿਕ ਟੈਕ ਆਰਐਸਐਸ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਐਸਜੀਪੀਸੀ ਨਾਲੋਂ ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਮੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਾਲਿਦ ਵੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ “ਜਿਹੜੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਉੱਥੇ ਉਹ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਥਕੰਡਾ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ, ਕਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਓ ਤੇ ਫਿਰ ਅਸਲੀ ਏਜੰਡਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ।” ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਜਿਵੇਂ ਦੀਆਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।” ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸੇਖੋਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹੱਲ ਕਰੇਗਾ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਵਰਗੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਫੜਨਵੀਸ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਕਰਵਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ

14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੀ ਗੱਲ ਦੋਹਰਾਈ ਕਿ, ਇਹ ਪਗੜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਬਚਿਆ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੁੰਮਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸੈਣੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਸਰੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੋਗਾ ਦੇ ਕਿੱਲੀ ਚਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੇਪੀ ਦੀ ‘ਬਦਲਾਅ ਰੈਲੀ’ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰੈਲੀ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ: ਆਉ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਬਦਲੀਏ ਪੰਜਾਬ; ਸੁਖੀ ਰਹੇ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ।

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਦੇਵੇਗਾ ?

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੁੰਮਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -ਗੁਣ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਕਦੇ ਡਿਫਰਵਾਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਟਕਸਾਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਚੱਲਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਇਹੀ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਕੁਝ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੁਣ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੁੰਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੋਚ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲ੍ਹਾ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਚੁੱਕਦੀ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਲ੍ਹਾ ਕੇ ਉਹ ਚੱਲਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ ਲਾਭ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸਿੱਖਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ 2027 ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਜਾਂ 2027 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ? ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਭਾਜਪਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉੱਥੇ ਹਰ ਹਥਕੰਡਾ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪ ਅਪਣਾਉਣਾ, ਗਠਜੋੜ, ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਜਮਾਏ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਵਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਕੀ ਮਾਅਨੇ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ। 1 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੀ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। 2 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸੈਣੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨਾਇਬ ਸੈਣੀ ਕੋਲ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਇਬ ਸੈਣੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਿਨ ਕੇਸਰੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਨ। 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਮੀਰਪੁਰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਐੱਮਪੀ ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ। ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਘੇਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਗਿਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਤਾਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੁਲਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕੰਮ ਗਿਣਵਾਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ। ਬੀਜੇਪੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਾਲਿਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, -ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਾਲਿਦ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬੀਜੇਪੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿਹਰਾ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੱਖ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ 350ਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਲਾਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਲਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਖੁਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 2024 ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਲਾਉਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵੋਟਾਂ ਹਨ। ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤਕਰਬੀਨ ਫੇਲ੍ਹ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ ਫਿੱਟ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੀਜੇਪੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੱਗਾਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੀ, ਹੋਰ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸਿੱਥੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਗਾਂ ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਗਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਵੀ 4-5 ਰਣਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੋਟਾਂ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨੌਨ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਵੋਟਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਓਬੀਸੀ ਵੋਟਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ

ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿਵ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਹੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਓਬੀਸੀ ਵੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੇਖੋਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਭਾਜਪਾ ਪੈਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਜਾਂ ਮੁਹੱਲਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਮੁਤਾਬਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੰਗਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਖਾਲੀ ਪਈ ਥਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਹਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 2027 ਵਿੱਚ ਬੀਜੇਪੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗੀ। ਹਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਲੀਆਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਜਪਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, -ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ 'ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਗਠਜੋੜ ਤੋੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਲੜਨਗੇ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਹਲਾਂਕਿ ਲੰਘੀਆਂ ਕੁਝ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਨਤਾਰਨ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਹਲਕਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ) ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 6,239 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

PREETNAMA
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

Preetnama

PREETNAMA
ONLINE AND PRINT MEDIA
KHARA SACH
CHIEF EDITOR: PRITPAL KAUR +1 201-312-4180
Preetnama TV

is a leading international Media Company.

Publishing a renowned newspaper in three language and operations a prominent TV channel.

With a global reach and diverse audience, Preetnama Provides in dept coverage of Current Events, News, and Analysis, Catering to a broad spectrum of interests and persp.

Preetnama TV Provides you best services.

We promote your business worldwide. We promote and do coverage all Kind Events.

Preetnama

Khara Sach
On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM
Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 330 Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com 28 NOV TO 04 DEC, 2025

Sheikh Hasina's death sentence: India's new challenge in South Asian diplomacy

Bangladesh's judicial crisis and India's diplomatic balance Analysis of the new equations emerging in South Asian politics after the death sentence awarded to Sheikh Hasina

The death sentence handed down by Bangladesh's special tribunal to former Prime Minister Sheikh Hasina has deeply shaken South Asian politics. This verdict not only calls into question Bangladesh's democratic credentials but also places India in an unprecedented diplomatic dilemma. India will have to navigate a highly sensitive balance between Hasina's safety, the extradition demand, border security, economic interests, and regional power balance. This entire development demonstrates how a domestic political crisis can become a multifaceted strategic challenge for neighboring countries.

Amid unprecedented political turmoil in Bangladesh, the death sentence handed down by a tribunal to former Prime Minister Sheikh Hasina is not just a court verdict, but a historic event that has shaken the entire South Asian geopolitical landscape. This sentence came at a time when Hasina was already enjoying political asylum in India, and balanced. The second major challenge facing India is Sheikh Hasina's extradition. Hasina has long been a refugee in India, and the activities of radical groups. This could have a direct impact on states like West Bengal, Tripura, Mizoram, and Assam. Bangladesh's stability is as important to India's internal security as it is to its regional security. Therefore, India must simultaneously support democracy and human rights violations in Bangladesh as soon as possible, and regionally protect its regional and competition and strategic interests.

The policies of countries like the United States and Pakistan also complicate this development. The United States has repeatedly expressed concerns about the role expected of a responsible government in Bangladesh, while Pakistan may lead a sensitive yet firm, balanced yet principled, and neutral yet engaged approach to the relations. The two countries have

extensive trade exchanges, industrial cooperation, power and gas pipelines projects, port development agreements, cross-border rail and road connectivity, and defines India's broader South Asia regional economic corridors under way. This development could also impact people-to-people contacts and cultural ties. Millions of Bangladeshis work, study, visit, and engage in cultural exchange in India. If the new regime in Bangladesh is dissatisfied with India's stance, pressure on these people could increase, destabilizing the socio-cultural environment of both countries. Bangladeshis refugees living in India may also face greater security challenges. In essence, the death sentence handed down to Sheikh Hasina represents a profound political-judicial crisis within Bangladesh, but its impact is not limited to Bangladesh. It affects the diplomatic, economic, security, and social fabric of South Asia as a whole. The challenge for India is not only to protect its national interests but also to engage positively towards stability, democracy, and just governance. India's diplomacy must proceed with patience, prudence, and a high degree of sensitivity. Ultimately, this development reminds India that the domestic politics of its neighbors never exist in isolation; they have implications beyond its borders and raise new questions about the balance of power. India must play the role of a responsible and principled partner, with whom it shares ties

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
Dr. Satyavan Saurabh,
Mobile: 9666201146,
01255261361

Space for Available for Advertising
WWW.PREETNEWS.COM
WWW.PREETNAMA.COM
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ: ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀਤ
ਖਰਾ ਸੱਚ
Online and Print Media +1 201-312-4180 +1 917-328-8436
Preetnamausa@gmail.com

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਵਾਪਿਸ, ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਚੁੱਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨੁਕਸਾਨ
ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਵਾਪਿਸ, ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਚੁੱਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਵਾਪਿਸ, ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਚੁੱਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਵਾਪਿਸ, ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ 'ਚ ਚੁੱਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

Pritpal Kaur (CEO and Founder)

01 (201) 312 4180
Email: Preetnamausa@gmail.com,
www.preetnama.com www.preetnews.com

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ 11 ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 'ਫਰਜ਼ੀ ਡਕੈਤੀ' ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ?

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਫੈਡਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ਼ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ (ਐੱਫਬੀਆਈ) ਨੇ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 11 'ਗੁਜਰਾਤੀ' ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ 'ਫਰਜ਼ੀ ਡਕੈਤੀ' ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 'ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਧਿਆਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲੈਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਯੂਐੱਸ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀਜ਼ਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਨਯਜ਼ਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਕੌਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਯੂਐੱਸਸੀਆਈਐੱਸ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ: ਤੁਸੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੰਭੀਰ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਸਮਰੱਥਾ ਕਾਰਨ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਅਪਰਾਧ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ? ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਅਗਵਾਹ, ਜਿਨਸੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਬਲੈਕਮੇਲ, ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਸੂਲੀ, ਝੂਠੀ ਕੈਦ, ਅੱਗ ਦੇ ਜਣਨ ਔਰਾਂ

ਦਾ ਕੱਟਣਾ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਾਨਟਰੈਕਟ ਪੋਖਾਧੜੀ, ਬੰਧਕ ਬਣਾਉਣਾ, ਵਿਵਚਾਰ, ਕਤਲ, ਗੈਰ-ਇਰਾਦਤਨ ਕਤਲ, ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਵੈਸ਼ਿਆਵਿਤੀ, ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਾਕੂਮੈਂਟ 9-918 ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨਸਾਥੀ, ਬੱਚਿਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਸਾਥੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਡੈਰੀਵੇਟਿਵ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਗੈਰ-ਪਰਵਾਸੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵੈਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ, ਜੇ ਕਾਂਸਲਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਿਆਦ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਯੂਐੱਸਸੀਆਈਐੱਸ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਸੀਮਾ 10,000 ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਮਾ ਮੁੱਖ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ (ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ, ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿਰਭਰ) ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵੀਜ਼ਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਤਜ਼ਾਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹੋ ਹੋਵੇ। ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 11 ਭਾਰਤੀਆਂ (ਸਾਰੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਭਾਰਤੀ) ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 'ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਡਕੈਤੀ' ਕੀਤੀ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ 'ਨਕਲੀ ਲੁਟੇਰਾ' ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦਿਖਾ ਕੇ ਧਮਕਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਡਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਲੀ ਡਕੈਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ।' ਇਹ ਲੋਕ ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ, ਕੋਂਟਕੀ ਅਤੇ ਓਹਾਇਓ ਵਿੱਚ 'ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਾਟਕੀ ਲੁੱਟਪਾਟ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਣ।' ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ੀ ਡਕੈਤੀ ਦਾ ਨਾਟਕ ਰਚਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ੁਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 'ਵੀਜ਼ਾ ਧੋਖਾਧੜੀ' ਦੇ ਖ਼ ਲਾਭ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਘੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀਜ਼ਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ 250,000 ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਜਰਾਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਯੂ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

‘ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਪੀਐੱਮ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗੇ’

ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਕੀ ਕਿਹਾ

ਈਰਾਨ ਰਿਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਗਾਰਡ ਕੋਰ (ਆਈਆਰਜੀਸੀ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੂੰ ‘ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਾਤਲ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਇਰਨਾ (ਆਈਆਰਐਨਏ) ਨੇ ਇੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਧਰ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, ‘ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਜਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਮੀਨਾਬੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵੀ ਰੋਸ਼ਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਜੂਦ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਕੇ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ, ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਹੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਅਫ਼ਵਾਹ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਿ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਖ਼ਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ‘ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਗੱਲ’ ਨੂੰ ਫੇਕ ਨਿਊਜ਼ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਹੀ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨੇਤਨਯਾਹੂ

ਨੇ ਐਕਸ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਫੀ ਪੀਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੋ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦਿਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਮੌਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਇਹ ਧਮਕੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਜਦੋਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਅਮਰੀਕੀ ਬੇਸਾਂ ‘ਤੇ 52ਵੀਂ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 13 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਐਕਸ ਅਕਾਊਂਟ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਈਰਾਨ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਕਈ ਯੂਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਏਆਈ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀ ਅਨਾਦੋਲੂ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਫੇਕ ਨਿਊਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਏਆਈ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ

ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ

ਅਮਰੀਕਾ, ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਈਰਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੀਨਾਬ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 160 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਰਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਗੁੱਸਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਈਰਾਨੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਪਰਾਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਣਜਾਣ ਅੰਜਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਭੱਜ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਡਰਾਮਾਗਾਉਂਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਈਆਰਜੀਸੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਕੈਂਡਿਸ ਓਵੇਨਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਛੁਪਾਉਣ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਯਾਇਰ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਕਸ

ਹੈਂਡਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਅਟਕਲਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਯੂਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 9 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕੋਈ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, ਐਕਸ ਦੇ ਏਆਈ ਚੈਟਬੋਟ ਗਰੇਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ

ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਐਕਸ ਅਕਾਊਂਟ ‘ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵੀਡੀਓ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਡਿਟ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਉਂਗਲਾਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਦਿ ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ’ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਝ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਮੈਸੇਜ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਟਕਲਾਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਥਿਤ ਸਕ੍ਰੀਨਸ਼ਾਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਣ ਲੱਗੇ, ਕਈ ਯੂਜ਼ਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਦਿ ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਇੱਕ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਮੋਸ਼ਨ ਬਲਰ (ਹਿੱਲਣ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਧੁੰਦਲਾਹਟ) ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਕੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਅਜੀਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਉਂਗਲਾਂ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੇ ਐਕਸ ਅਕਾਊਂਟ ‘ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵੀਡੀਓ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਡਿਟ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਉਂਗਲਾਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਦਿ ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ’ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਝ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਮੈਸੇਜ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਟਕਲਾਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਥਿਤ ਸਕ੍ਰੀਨਸ਼ਾਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਣ ਲੱਗੇ, ਕਈ ਯੂਜ਼ਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਦਿ ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਇੱਕ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਮੋਸ਼ਨ ਬਲਰ (ਹਿੱਲਣ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਧੁੰਦਲਾਹਟ) ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਕੋਣਾਂ ਕਾਰਨ ਅਜੀਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਉਂਗਲਾਂ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ?

ਦਿ ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗ਼ਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀ ਹੈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪਡੇਟ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਜ਼ਰ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਹਾਲੀਆ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਭਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

Weekly Preetnama www.preetnama.com
+1 (201) 312-4180

PRITPAL KAUR
Editor-In-Chief
+1 201-312-4180
+1 917-328-8436

ADVISORY BOARD

- Joga Singh
- Jaswinder Singh New Jersey
- Mindi Manak NewYork
- Jagjit Singh Dasuya
- Gurmeet Singh Dhalwan Chicago
- G. S Singh Punjab
- Sujan Nag, USA
- Dr. Jagdeep Dhimaan, India
- Sarabjit Kaur Punjab
- Sukhmandar Brar (Bhagata Bhaika) Vancouver,

Sunil Kumar Gund (Journalist) India

Raj Rani
Video editor

Jagmeet Kaur
97817-41631

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਈਮੇਲ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਟ ਛਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੀਮਤ, ਵਰੰਟੀ, ਕੁਆਲਿਟੀ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

The Preetnama is not responsible or legally liable for any news, article, advertisement or typing mistakes in the news or articles

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਲਈ ਖਿਆ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਲੇਖ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

Preetnamausa@gmail.com
www.preetnama.com

ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਡਰ

ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਆਖਰ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੌਰ ਦੀ ਪਰਮਾਣੂ ਗੱਲਬਾਤ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਰੀ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਵਿਚਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੱਧ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਬੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਇਰਾਨ ਉੱਤੇ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਅਤੇ ਡਰੋਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਆ ਸੈਕਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਖਾਮਨੇਈ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਸਮੇਤ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ, ਮਿਜ਼ਾਇਲੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਖਾਮਨੇਈ 96 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧੀ, ਜਵਾਈ ਅਤੇ ਪੋਤਰੇ ਪੋਤਰੀਆਂ ਵੀ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਖਾਮਨੇਈ 1979 ਤੋਂ ਸ਼ੀਆ ਸੈਕਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੀ ਸੋਧ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਖਾਲਸਾ ਏਡ ਨੇ ਮਦਦ ਲਈ ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ ਹਨ। ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਹਟਲ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਫਸੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਰਕਮ ਰਿਫੰਡ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਫਸੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੀਆ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਇਰਾਨ ਅਤੇ ਖਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਜਮ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਰਵਉੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤ ਘਰ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਖਾਮਨੇਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ 40 ਵੱਡੇ ਫੌਜੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅੰਬੈਸੀ ਮੋਹਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਇਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਅਤੇ ਡਰੋਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਬੜਤੋੜ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਡਨ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਬਹਿਰੀਨ, ਯੂਏਈ ਸਮੇਤ ਤਮਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਰਹੇ। ਅਬੂਧਾਬੀ ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਧਮਾਕੇ ਸੁਣੇ ਗਏ।

ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਸਮੇਤ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯੇਰੂਸਲਮ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਉੱਤੇ ਇਰਾਨੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਹੇ ਪਰ ਸੀਐੱਸਆਈਐੱਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਰਾਨ ਕੋਲ ਲਗਭਗ 220 ਨੇਵੀ ਜਹਾਜ਼ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਬੇੜਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਕੋਲ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 60 ਹੈ ਪਰ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਲੈਸ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਰਾਨ ਕੋਲ ਲਗਭਗ 6 ਲੱਖ ਸਰਗਰਮ ਫੌਜੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਕੋਲ 1.7 ਲੱਖ ਸਰਗਰਮ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਰਾਨ ਅੱਗੇ ਹੈ ਪਰ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਮੋਹਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਈਬਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਡਿਫੈਂਸ ਸਿਸਟਮ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਸਾਈਬਰ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਰਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਬਜਟ 19 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਬਜਟ 7.4 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਕੋਲ 62 ਏਅਰ ਕਰਾਫਟ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਰਾਨ ਕੋਲ 551 ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ 4 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਫੀਸਦੀ ਖਰਚਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮੁਲਕ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਟੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ? ਹੈ। ਪਰਮਾਣੂ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਸਦੀ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੱਤ ਮੁਲਕਾਂ ਅੰਦਰ ਫੌਜੀ ਅੱਡੇ ਹਨ।

ਬਹਿਰੀਨ ਅਮਰੀਕਾ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਬੇੜੇ ਦਾ ਹੈੱਡਕੁਆਟਰ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਤਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 24 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦਾ ਅਲ ਉਦਦ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਮਰੀਕੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈੱਡਕੁਆਟਰ ਹੈ।

ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤਕ ਫੈਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਅਭਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਲਗਭਗ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਕੁਵੈਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਮੀ ਸੈਂਟਰਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈੱਡਕੁਆਟਰ ਕੈਂਪ ਆਰਫ ਜਾਨ ਅਤੇ ਅਲੀ ਅਲ ਸਲੇਮ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਰਾਕੀ ਸਰਾਧਤ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ

ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਯੂਏਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਆਬੂਧਾਬੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਅਨ ਫਾਫਾ ਏਅਰ ਬੇਸ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਏ ਯੂ ਏ ਆਈ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਦੁਬਈ ਦੀ ਜੇ ਬੇਲ ਅਲੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਅਨਬਾਰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਐਨ ਅਲ ਅਸਦ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਣਾਏ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇਰਾਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਟੋ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਿੱਚ 2024 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2321 ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਰੱਖਿਆ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਰੱਖਿਆ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ? ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਫੌਜੀ ਰਿਆਦ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਿੰਸ ਸੁਲਤਾਨ ਏਅਰ ਬੇਸ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜਾਰਡਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਮਾਨ ਤੋਂ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਸਥਿਤ ਅਜਰਾਕ ਵਿੱਚ ਮੁਬਫਾਕ ਅਲ ਸਾਲਟੀ ਏਅਰ ਬੇਸ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੌਜੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ 332ਵੇਂ ਐਕਸਪੀਡੀਸ਼ਨਰੀ ਵਿੰਗ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਹੈ।

ਘਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰਾਂ, ਫਿਰਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਲੈ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਡੈਨਲਡ ਟਰੰਪ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਖ਼ਾਲੀ ਹੱਥ ਗਏ।

ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਵੈਤ

Preetnama Talk Show

- News
- Talk Show
- Interview
- Social
- Political
- Music
- Current Issue

Host : Pritpal Kaur Preet
Web : www.preetnama.com, Email : Preetnamausa@gmail.com

f LIVE Live on Facebook page PreetnamaTv **+1 201-312-4180**
+1 917-328-8436

एआई तकनीक में विश्व का नेतृत्व करेगा भारत: एक और मीलपत्थर

- मनोज कुमार अग्रवाल

राजधानी नई दिल्ली के में आयोजित पांच दिवसीय इंडिया एआई इम्पैक्ट समिट का शनिवार को समापन हो गया, लेकिन इस सम्मेलन की सफलता ने भारत को ग्लोबल साउथ में अग्रणी नेतृत्वकारी देश के रूप में स्थापित कर दिया है। इस शिखर सम्मेलन में 88 देशों और अंतरराष्ट्रीय संगठनों द्वारा घोषणापत्र पर हस्ताक्षर किया जाना न केवल एक कूटनीतिक उपलब्धि है, बल्कि यह भारत की उस सोच की वैश्विक स्वीकृति भी है, जो तकनीक को मानव कल्याण से जोड़कर देखती है। साथ ही प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी द्वारा प्रस्तुत मानव-केंद्रित एआई दृष्टिकोण और सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय के सिद्धांत को जिस व्यापक वैश्विक समर्थन मिला है, वह बताता है कि दुनिया तकनीकी प्रगति को केवल आर्थिक लाभ लाभ के नजरिए से नहीं, बल्कि सामाजिक न्याय और समान अवसर के संदर्भ में भी देखना चाहती है। 121 फरवरी को 88 देशों और अंतरराष्ट्रीय संगठनों ने नई दिल्ली एआई इम्पैक्ट समिट डिक्लरेशन का समर्थन किया। इनमें अमेरिका, चीन, ब्रिटेन, फ्रांस, जर्मनी और यूरोपियन यूनियन शामिल हैं। इस डिक्लरेशन में किए गए सारे कर्मिटेमेंट स्वैच्छिक हैं, यानी ये उन देशों की इच्छा पर निर्भर है कि वे इसके मुताबिक कितना काम करते हैं। इस डिक्लरेशन में देशों ने इस समिट में सात चक्र में हुई चर्चाओं का संज्ञान लिया और कहा कि वे स्वीकार करते हैं कि दिल्ली में हुए एआई समिट से आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस के विकास में अंतरराष्ट्रीय समर्थन मिलेगा। साथ ही राष्ट्रीय संप्रभुता का सम्मान भी किया जाएगा। आपको पता हो कि 88 देशों और दो अंतरराष्ट्रीय संगठनों ने सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय के सिद्धांत को औपचारिक रूप से स्वीकार किया है। यह सिद्धांत केवल एक सांस्कृतिक वाक्यांश नहीं, बल्कि तकनीकी विकास के लिए एक नैतिक दिशा है। ऐसे समय में जब एआई को लेकर विश्व में प्रतिस्पर्धा, नियंत्रण और प्रभुत्व की राजनीति हावी है, भारत ने समावेशी और मानव-केंद्रित दृष्टिकोण प्रस्तुत कर एक

संतुलित विकल्प दिया है। समिट के दौरान एआई क्षेत्र में 250 अरब डॉलर के संभावित निवेश का भरोसा जताया जाना भारत की आर्थिक क्षमता और नीति स्थिरता पर वैश्विक विश्वास को दर्शाता है। यह निवेश केवल पूंजी का प्रवाह नहीं, बल्कि नवाचार, रोजगार और तकनीकी पारिस्थितिकी तंत्र के विस्तार का अवसर है। साथ ही यह फंडिंग दर्शाती है कि दुनिया भारत को एआई के भविष्य के केंद्र के रूप में देख रही है। भारत पहले से ही आईटी और डिजिटल सेवाओं में वैश्विक केंद्र रहा है। अब एआई में नेतृत्व का अर्थ है कि उच्च कौशल वाले

रोजगार, स्टार्टअप संस्कृति को बढ़ावा और वैश्विक कंपनियों के लिए अनुसंधान एवं विकास का प्रमुख केंद्र बनना। यदि यह निवेश सही दिशा में लागू हुआ, तो भारत न केवल उपभोक्ता बल्कि एआई समाधानों का प्रमुख उत्पादक भी बन सकता है। एआई की तीन प्रगति ने कई नैतिक और सुरक्षा संबंधी प्रश्न भी खड़े किए हैं, जिसमें डेटा गोपनीयता, एल्गोरिदमिक पक्षपात, साइबर सुरक्षा और रोजगार पर प्रभाव जैसी चिंताएं गंभीर हैं। भारत एआई इम्पैक्ट समिट का एक प्रमुख उद्देश्य वैश्विक सहयोग के माध्यम से इन चुनौतियों का समाधान

खोजना था। भारत ने जिस प्रकार विकासशील देशों की आवाज को मंच दिया, वह अंतरराष्ट्रीय प्रक्रिया में संतुलन स्थापित करने की दिशा में महत्वपूर्ण कदम है। यह तथ्य कि पहला वैश्विक एआई शिखर सम्मेलन ग्लोबल साउथ में आयोजित हुआ, अपने आप में ऐतिहासिक है। लंबे समय तक तकनीकी विमर्श विकसित देशों के इर्द-गिर्द केंद्रित रहा है। भारत ने इस परंपरा को बदलते हुए यह दर्शाया कि नवाचार और नीति-निर्माण में विकासशील देशों की भी महत्वपूर्ण भूमिका हो सकती है।

ग्लोबल साउथ के कई देश डिजिटल अवसररचना के विस्तार और डेटा आधारित शासन की दिशा में आगे बढ़ रहे हैं। भारत का डिजिटल पब्लिक इंफ्रास्ट्रक्चर मॉडल, आधार, यूपीआई, डिजिटलॉकर आदि पहले ही अंतरराष्ट्रीय स्तर पर सराहा जा चुका है। अब एआई के क्षेत्र में भी इसी प्रकार का साझा मॉडल विकसित किया जा सकता है, जिससे छोटे और मध्यम आय वाले देशों को लाभ हो। भारत

की युवा आबादी और तकनीकी प्रतिभा उसकी सबसे बड़ी पूंजी है। विश्व की अग्रणी टेक कंपनियों में भारतीय मूल के विशेषज्ञों की मजबूत उपस्थिति यह दर्शाती है कि देश में गणित और इंजीनियरिंग की ठोस परंपरा है। चुनौती यह है कि यह प्रतिभा देश के भीतर शोध और उत्पाद विकास में रूपांतरित हो। जनरेटिव एआई स्टार्टअप्स में बढ़ती फंडिंग एक सकारात्मक संकेत है। निवेशकों का बढ़ता भरोसा बताता है कि भारतीय उद्यमी केवल सेवा प्रदाता नहीं, बल्कि उत्पाद-निर्माता बनने की ओर अग्रसर हैं। हालांकि वैश्विक प्रतिस्पर्धा के स्तर तक पहुंचने के लिए दीर्घकालिक और धैर्यपूर्ण निवेश आवश्यक होगा। अनुसंधान-आधारित नवाचार को बढ़ावा देने के लिए विश्वविद्यालयों, उद्योग और सरकार के बीच मजबूत सहयोग की जरूरत है। एआई अब प्रयोगशाला की अवधारणा नहीं, बल्कि व्यावसायिक वास्तविकता बन चुका है।

राज्यों में बढ़ता रेवड़ी कल्चर- अदालत फिक्रमंद सरकारें बेफिक्र

-एडवोकेट किशन सनमुखदास भावनानी

रेवड़ी संस्कृति पर नियंत्रण केवल कानून का विषय नहीं, बल्कि राजनीतिक इच्छाशक्ति, नागरिक जागरूकता और आर्थिक विवेक का सम्मिलित परिणाम होगा। क्या संसाधनों का उपयोग उत्पादक परिसंपत्तियों में हो रहा है या उपभोग में? क्या करदाताओं के धन का उपयोग पारदर्शी और न्यायसंगत है? क्या भविष्य की पीढ़ियों पर ऋण का बोझ अनावश्यक रूप से डाला जा रहा है? वैश्विक स्तर पर भारत विश्व का सबसे बड़ा लोकतंत्र है, जहाँ 142.6 करोड़ से अधिक नागरिकों की आकांक्षाएँ, आवश्यकताएँ और अधिकार एक जटिल राजनीतिक-आर्थिक ढांचे के माध्यम से संचालित होते हैं। लोकतांत्रिक प्रतिस्पर्धा स्वाभाविक है, परंतु जब यह प्रतिस्पर्धा विकासात्मक दृष्टि के स्थान पर अल्पकालिक लोक

लुभावन वादों में बदल जाती है, तब उसके दूरगामी परिणाम राष्ट्र के आर्थिक स्वास्थ्य और सामाजिक संरचना दोनों पर पड़ते हैं। हाल के वर्षों में चुनावी मौसम में मुफ्त सुविधाओं, बिजली, पानी, नकद हस्तांतरण, लैपटॉप साइकिल इलेक्ट्रॉनिक वस्तुएं, उपभोक्ता वस्तुएँ, परिवहन, उपकरण विद्यार्थी अनेक मुफ्त बांटने की घोषणाओं ने रेवड़ी संस्कृति को एक प्रमुख राष्ट्रीय बहस का विषय बना दिया है।

यह बहस केवल राजनीतिक विमर्श नहीं है, बल्कि संविधान, वित्तीय अनुशासन, करदाताओं के अधिकार और भावी पीढ़ियों की आर्थिक सुरक्षा से जुड़ा प्रश्न बन चुकी है।

अभी फिर से एक बार गुरुवार दिनांक 19 फरवरी 2026 को भारत की सुप्रीम कोर्ट की तीन सदस्यीय पीठ, सीजेआई सूर्यकांत, जस्टिस जॉयमाल्य बागची और जस्टिस विपुल एम. पंचोली ने तमिलनाडु विद्युत वितरण निगम के

मामले की सुनवाई के दौरान मुफ्त बिजली की संस्कृति पर कठोर टिप्पणी की। अदालत ने स्पष्ट कहा कि उपभोक्ता की वित्तीय स्थिति का परीक्षण किए बिना सार्वभौमिक रूप से मुफ्त बिजली देना राज्य के आर्थिक विकास को बाधित कर सकता है। एडवोकेट किशन सनमुखदास भावनानी गोंदिया महाराष्ट्र यह मानता हूँ कि न्यायालय की यह टिप्पणी केवल एक राज्य तक सीमित नहीं थी; यह समग्र नीति-दृष्टि पर प्रश्नचिह्न था। अदालत ने इंगित किया कि जब राज्य पहले से ऋणग्रस्त हों और विकास परियोजनाओं के लिए संसाधन सीमित हों, तब खैरात आधारित राजनीति वित्तीय अनुशासन को कमजोर करती है और दीर्घकालीन बुनियादी निवेशों, जैसे आधारभूत संरचना, स्वास्थ्य शिक्षा को प्रभावित करती है।

21 जनवरी 2026 को भी शीर्ष न्यायालय ने इस विषय को अत्यंत

महत्वपूर्ण करार देते हुए लंबित याचिकाओं की शीघ्र सुनवाई की आवश्यकता पर बल दिया था। याचिकाकर्ता ने देश पर बढ़ते सार्वजनिक ऋण लगभग 250 लाख करोड़ रूपए की ओर ध्यान आकृष्ट किया। न्यायालय ने स्वीकार किया कि नीति-निर्णय का क्षेत्र कार्यपालिका का है, परंतु यह भी पूछा कि क्या राज्य के राजस्व का एक सुनिश्चित हिस्सा केवल विकास कार्यों के लिए सुरक्षित नहीं होना चाहिए? यह प्रश्न संघीय ढांचे के भीतर वित्तीय उत्तरदायित्व और जनहित के संतुलन का मूल प्रश्न है। साथियों बात अगर हम न्यायालय की टिप्पणियों को गहराई से समझने की करें तो उसका एक केंद्रीय बिंदु था कल्याणकारी योजनाओं और चुनावी फ्रीबीज के बीच अंतर। संविधान के नीति निदेशक तत्व राज्य को शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण और सामाजिक सुरक्षा प्रदान करने का दायित्व सौंपते हैं।

हर पुत्र का धर्म है कि अपने माता-पिता की सेवा करे

करने का मतलब है, उनके आशीर्वाद को पाना। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनके प्रति सम्मान रखना और उनकी इच्छाओं का सम्मान करना। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनकी हर स्थिति में सेवा करना। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनकी सुख-सुविधा का ध्यान रखना। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनके साथ परिवार के ज्येष्ठ सदस्यों का भी आदर करना। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनकी आज्ञा का क्या आप जानते हैं की माता-पिता की सेवा करना चाहिए या नहीं ? जी बहुत ही उत्तम प्रश्न पूछा है महोदय हमारे माता पिता ही बचपन से लेकर किशोरावस्था तक हमारा लालन-पालन करते। हम अच्छी शिक्षा प्राप्त कर सके इसके लिए वे मेहनत करके पैसे कमाते है हमारी शिक्षा में कोई रूकावट ना उत्पन्न हो इसके लिए वे अपनी कई इच्छाओं को दबा जाते हैं, सोचते हैं कही मेरे बेटे या बेटि के भविष्य पर कोई आंच ना आने पाये। बदले में एक छोटी सी अभिलाषा करते हैं कि हमारी वृद्धावस्था में हमारा बेटा या बेटि हमारा ख्याल रखेगे। और हम युवा

हो के जरा सा अपने पैरों पर खड़े क्या होते हैं इस तरह के प्रश्न पूछने लगते हैं कि हमे अपने माता पिता की सेवा करनी चाहिए की नहीं वह जी वह क्या बात है जिन माता पिता ने हमे पाला -पोसा, पढ़ाया -लिखाया, हमे इस काबिल बनाया कि हम कुछ कर सके। हम अपने पैरो पे खड़े हो सके अर्थात कुछ कमाने योग्य हो पायें। उन्ही माता पिता के बारे में ऐसा बेटुका प्रश्न करने में शर्म नहीं आती। स्वयं भगवान श्रीराम अपने पिता का वचन निभाने के लिए उनकी आग्या अनुसार 14 वर्ष वनवास जाने मे जरा भी नहीं हिचके ,और अपने पिता का वचन पूरा करने के लिए खुशी खुशी वन चले गये। फिर हम तो बहुत तुच्छ प्राणी हैं ,हमे अपने माता पिता की सेवा अवश्य करनी चाहिए। जरा सोचिए आगे चलकर आपका बेटा आपके बारे किसी से यही प्रश्न पूछे की क्या मुझे अपने माता पिता की सेवा करनी चाहिए या नहीं। माता पिता की सेवा करना हरेक पुत्र का दायित्व है भारतीय संस्कृति और धर्म में माता-पिता की सेवा करना एक बहुत ही महत्वपूर्ण कर्तव्य माना जाता है। पुत्रों को विशेष रूप से अपने माता-पिता की सेवा करने

का अधिक दायित्व सौंपा गया है। शास्त्रों में माता-पिता की सेवा के महत्व को कई कारणों से बताया गया है- * ऋणानुबंध- माता-पिता अपने बच्चों को जन्म देते हैं, उनका पालन-पोषण करते हैं और उन्हें शिक्षित करते हैं। इस तरह, बच्चे अपने माता-पिता के ऋणी होते हैं और उन्हें इस ऋण को चुकाने के लिए उनकी सेवा करनी चाहिए। * धार्मिक कर्तव्य- धर्म ग्रंथों में माता-पिता की सेवा को एक पवित्र कर्तव्य बताया गया है। ऐसा करने से पुण्य मिलता है और मोक्ष प्राप्त होता है। * समाज का आधार- माता-पिता और बच्चों के बीच का मजबूत बंधन ही एक मजबूत समाज का आधार होता है। * समाज में सम्मान- जो लोग अपने माता-पिता की सेवा करते हैं, उनका समाज में सम्मान होता है। माता-पिता की सेवा के तरीके- माता-पिता की सेवा करने के कई तरीके हैं, जैसे कि- * उनकी देखभाल करना- जब वे बीमार हों या बुजुर्ग हो जाएं, तो उनकी देखभाल क उनकी इच्छाओं का सम्मान करना- उनके विचारों और भावनाओं का सम्मान करना। * उनके साथ समय बिताना- उनके साथ समय बिताना और उनकी बातें सुनना।

भारतीय संस्कृति और धर्म में माता-पिता की सेवा करना एक बहुत ही महत्वपूर्ण कर्तव्य माना जाता है। पुत्रों को विशेष रूप से अपने माता-पिता की सेवा करने का अधिक दायित्व सौंपा गया है। शास्त्रों में माता-पिता की सेवा के महत्व को कई कारणों से बताया गया है- * ऋणानुबंध- माता-पिता अपने बच्चों को जन्म देते हैं, उनका पालन-पोषण करते हैं और उन्हें शिक्षित करते हैं। इस तरह, बच्चे अपने माता-पिता के ऋणी होते हैं और उन्हें इस ऋण को चुकाने के लिए उनकी सेवा करनी चाहिए। * धार्मिक कर्तव्य- धर्म ग्रंथों में माता-पिता की सेवा को एक पवित्र कर्तव्य बताया गया है।

ऐसा करने से पुण्य मिलता है और माता पिता को भगवान का रूप क्यों माना जाता है? धार्मिक मान्यताओं के अनुसार क्या नियत उम्र के बाद पुत्री का विवाह नहीं करने पर माता-पिता पाप के भागीदार होते हैं? क्या मां-बाप के चरणों में भगवान है? माता-पिता को भगवान क्यों माना जाता है? माता-पिता को भगवान का दर्जा क्यों दिया जाता है? हां, हर पुत्र का धर्म है कि अपने माता-पिता की सेवा करनी चाहिए- माता-पिता की सेवा करना सबसे बड़ा धर्म है। माता-पिता की सेवा करने का मतलब है, उनकी आज्ञा मानना और उनके बताए रास्ते पर चलना। माता-पिता की सेवा

इन तीनों गुणों के होने से मनुष्य को कहते हैं चेतन

किसी भी वस्तु की चेतनता की पहचान इच्छा, क्रिया अथवा अनुभूति के होने से होती है। अगर किसी वस्तु में ये तीनों नहीं होते हैं, तो उसे ज? वस्तु कहते हैं और इन तीनों के होने से उसे चेतन वस्तु कहते हैं। मनुष्य में इन तीनों गुणों के होने से उसे चेतन कहते हैं। मनुष्य के मृत शरीर में इनके न होने से उसे अचेतन अथवा ज? कहते हैं। प्रश्न यह उठता है कि जो मनुष्य अभी-अभी इच्छा, क्रिया अथवा अनुभूति कर रहा था और चेतन कहला रहा था, वही मनुष्य इनके न रहने से मृत क्यों घोषित कर दिया गया जबकि

वह सशरीर हमारे सामने प? हुआ है? आमतौर पर एक डॉक्टर बोलेगा कि इस शरीर में प्राण नहीं हैं। शास्त्रीय भाषा में, जब तक मानव शरीर में आत्मा रहती है, उसमें चेतनता रहती है। उसमें इच्छा, क्रिया व अनुभूति रहती है। आत्मा के चले जाने से वही मानव शरीर इच्छा, क्रिया व अनुभूति रहित हो जाता है, जिसे आमतौर पर मृत कहा जाता है। शास्त्रों के अनुसार स्वरूप से आत्मा सच्चिदानन्दमय होती है। सच्चिदानन्द अर्थात् सत्+चित्+आनन्द। संस्कृत में सत् का अर्थ होता है नित्य जीवन अर्थात् वह जीवन जिसमें मृत्यु

नहीं है, चित् का अर्थ होता है ज्ञान जिसमें कुछ भी अज्ञान नहीं है और आनन्द का अर्थ होता है नित्य सुख जिसमें दुःख का आभास मात्र नहीं है। यही कारण है कि कोई मनुष्य मरना नहीं चाहता, कोई मूर्ख नहीं कहलवाना चाहता और कोई भी किसी भी प्रकार का दुःख नहीं चाहता। अब नित्य जीवन, नित्य आनन्द, नित्य ज्ञान कहां से मिलेगा? जैसे सोना पाने के लिए सुनार के पास जाना प?ता है, लोहा पाने के लिए लोहार के पास, इसी प्रकार नित्य जीवन-ज्ञान-आनन्द पाने के लिए भगवान के पास जाना पड़ेगा क्योंकि

एकमात्र वही हैं जिनके पास ये तीनों वस्तुएं असीम मात्रा में हैं। प्रश्न हो सकता है कि बताओ भगवान मिलेंगे कहां? ये भी एक बहुत महत्वपूर्ण प्रश्न है। कोई कहता है भगवान कण-कण में हैं, कोई कहता है कि भगवान मंदिर में हैं, कोई कहता है कि भगवान तो हृदय में हैं, कोई कहता है कि भगवान तो पर्वत की गुफा में, नदी में, प्रकृति में वगैरह। वैसे जिस व्यक्ति के बारे में पता करना हो कि वह कहां रहता है, अगर वह स्वयं ही अपना पता बताए तो उससे बेहतर उत्तर कोई नहीं हो सकता। उक्त प्रश्न के उत्तर में भगवान कहते हैं कि मैं वहीं रहता हूं, जहां मेरा शुद्ध भक्त होता है। चूंकि हम सब के मूल में जो तीन इच्छाएं- नित्य जीवन, नित्य ज्ञान व नित्य आनन्द हैं, वे केवल भगवान ही पूरी कर सकते हैं, कोई और नहीं। इसलिए हमें उन तक पहुंचने की चेष्टा तो करनी ही चाहिए। भगवान स्वयं

बता रहे हैं कि वह अपने शुद्ध भक्त के पास रहते हैं। अतः हमें ज्यादा नहीं सोचना चाहिए और तुरंत ऐसे भक्त की खोज करनी चाहिए जिसके पास जाने से, जिसकी बात मानने से हमें भगवद्प्राप्ति का मार्ग मिल जाए। साथ ही हमें यह सावधानी भी बरतनी चाहिए कि कहीं वह भगवद्-भक्त के वेश में ढोंगी न हो। स्कंद पुराण के अनुसार भगवान शिव माता पार्वती से कहते हैं कि कलियुग में ऐसे गुरु बहुत मिलेंगे जो शिष्य का सब कुछ हर लेते हैं, परंतु शिष्य का संताप हर कर उसे सद्गार्हग्य पर ले आए ऐसा गुरु विरला ही मिलेगा। ये वास्तु उपाय, पैसों की कमी नहीं होने देंगे -कई बार ज्यादा कमाने के बावजूद पैसा हाथ में नहीं टिकता, ऐसा वास्तु दोष के लगने से भी होता है। इन दोषों की वजह से धन की देवी लक्ष्मी नाराज हो जाती है, जिससे घर में नकारात्मक ऊर्जा का वास बढ़ जाता है।

हाई ब्लडप्रेसर को हलके में न ले खतरनाक हो सकता है

बदलती जीवन शैली के कारण आजकल हाई ब्लड प्रेशर समस्या आम है, लेकिन इसे हल्के में लेना खतरनाक हो सकता है क्योंकि यह धीरे-धीरे गंभीर स्वास्थ्य समस्याओं की जड़ बन जाती है।

हाई ब्लड प्रेशर के शुरुआती लक्षण सामान्यतः स्पष्ट नहीं होते, लेकिन समय के साथ यह स्थिति बढ़ती है और दिल और दिमाग से जुड़ी बीमारियों का खतरा बढ़ा देती है। खासकर जब बीपी बहुत ज्यादा बढ़ जाए तो हार्ट अटैक और ब्रेन स्ट्रोक का खतरा भी कई गुना बढ़ जाता है। हाई ब्लड प्रेशर तब होता है जब दिल को शरीर में ब्लड पंप करने के लिए सामान्य से ज्यादा दबाव लगाना पड़ता है। इस दबाव के कारण रक्त वाहिकाओं की दीवारें कमजोर और क्षतिग्रस्त होने लगती हैं, जिससे गंभीर मामलों में वे फट भी सकती हैं।

सामान्य ब्लड प्रेशर की रेंज 120/80 एमएम एचजी होती है, जबकि अगर सिस्टोलिक प्रेशर 130 से 139 के बीच और डायस्टोलिक प्रेशर 80 से 90 के बीच होता है तो इसे हाई ब्लड प्रेशर माना जाता है। विशेषज्ञों के अनुसार यदि ब्लड प्रेशर 140/90 एमएम एचजी से ऊपर चला जाए तो हार्ट अटैक का खतरा काफी बढ़ जाता है। इस स्थिति में जल्द ही डॉक्टर से सलाह लेना बेहद जरूरी हो जाता है ताकि आगे की गंभीरताओं से बचा जा सके।

हाई ब्लड प्रेशर को साइलेंट किलर भी कहा जाता है क्योंकि इसके कई मामलों में कोई स्पष्ट लक्षण नजर नहीं आते। फिर भी कुछ लोगों को तेज सिरदर्द, चक्कर आना, आंखों का लाल होना, नाक से खून आना, सीने में दर्द और जी मिचलाने जैसी समस्याएं हो सकती हैं।

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

The hunger for followers and the auction of relationships

The digital age has opened new doors to expression. The internet and social media have given everyone the opportunity to reach the world. While previously limited sources of information and entertainment, today anyone can create videos, write blogs, and reach millions of people using their mobile phones. This change is both democratic and inspiring. But with every change comes new challenges.

Today, in the world of social media, popularity has a new definition—followers, likes, shares, and views. The higher these numbers, the more successful a person is considered. This competition has led many content creators to a path where even the confines of personal life are becoming part of their content.

In the past few years, a new trend has rapidly emerged—bringing family feuds and personal conflicts to the camera and sharing them on social media. Husband-wife disputes, sibling conflicts, mother-in-law-daughter-in-law squabbles, or even small internal family arguments—things that were previously resolved within the confines of the home—are now being broadcast to millions of viewers in the form of videos and posts.

Many YouTubers and bloggers call this “real life content.” They argue that viewers want to see reality. But the question is: is it necessary to make every real event public? Is it appropriate to expose personal relationships to the curiosity of viewers? In fact, social media algorithms also encourage this trend. Content that evokes controversy, emotional reactions, or sensationalism tends to go viral faster. People comment more on such videos, offering their opinions, and sometimes even arguing for or against them. This is why some creators deliberately choose topics that can stir up emotions.

Unfortunately, sometimes these conflicts are genuine, and the privacy of family members is at stake. A minor dispute can be blown out of proportion by being exposed to the cameras. This not only compromises the dignity of relationships but can also negatively impact other family members—especially children.

In some cases, it's been observed that disputes are deliberately exaggerated or even completely scripted. This means that the conflict isn't real, but an attempt is made to appear real to attract audience attention. This blurs the line between entertainment and reality.

In this age of social media, going “viral”

has become synonymous with success. When a video receives millions of views and thousands of new followers, the creator feels they've chosen the right path. But this popularity is often fleeting. A controversy that captured audience attention one day is overshadowed by another controversy the next.

There's also a social aspect to this trend. When viewers repeatedly see such content, they gradually begin to perceive it as normal to bring personal relationships into the public arena and make them a topic of discussion. This can undermine the sense of privacy and decorum in society.

In our society, the family has always been considered a strong institution. Family is not just a living arrangement, but also a foundation of emotional security, trust, and mutual understanding. When internal family problems are made a public spectacle, it undermines the trust that is the foundation of relationships.

Furthermore, young people and teenagers make up a significant portion of the social media audience. They are influenced by

what they see. If they repeatedly see that it's normal to publicize personal conflicts in order to gain popularity, they may develop the impression that it's acceptable to go to any lengths to achieve success in life.

It's also true that not all content creators are like this. There are many YouTubers, bloggers, and digital creators who produce informative, creative, and positive content. Many people working in education, science, art, culture, travel, and social issues are using social media as a positive platform. Their efforts prove that controversy and drama aren't the only path to popularity.

The real question is one of responsibility. When someone has the power to reach thousands or even millions of people, it also carries a social responsibility. Content creators must understand that their content not only entertains but also influences people's thinking and perspectives.

Viewers also play a significant role in this. After all, they are the ones who decide what

type of content gets watched and what gets ignored. If viewers only promote sensational and controversial videos, it's natural that such content will continue to grow. But if they give more support to constructive and positive content, the digital landscape could change.

Today, there's a need for balance and understanding in the use of social media. We should set boundaries for our personal lives and understand that not everything needs to be made public. Popularity and followers are important, but the dignity of relationships and personal respect are far more important.

Ultimately, it's important to remember that social media is a tool, not an end. It can be used to spread knowledge, communicate, and foster positive change. But when it becomes a mere pursuit of popularity, its negative consequences begin to emerge. If this hunger for followers and views continues to grow, it's possible that one day people may become popular but lose touch with their own relationships and values. Therefore, it's important to understand in time that true success is achieved with respect and sensitivity—not by auctioning off relationships.

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
(Dr. Satyawan Saurabh, PhD
(Political Science), is a poet and
social thinker.)

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

Spiritual Grandeur in New York: Nanakshahi New Year 558 Celebrated with Devotion

ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਨਿਊਯਾਰਕ: ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ 558 ਦਾ ਸਵਾਗਤ

NEW YORK – The Gurdwara Baba Makhan Shah Lubana Sikh Center was transformed into a hub of spiritual fervor as hundreds of devotees gathered to mark the arrival of the Nanakshahi New Year 558. The event, held on March 13, drew members of the Sikh community from across the tri-state area for a night of prayer, reflection, and communal celebration. The festivities commenced at 4:00 PM with a grand Kirtan Darbar. Four prominent Kirtan Jathas (musical groups) took turns

ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ :
ਬੀ.ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ 646-403-7334

performing soulful hymns from Gurbani, creating an atmosphere of deep meditation and peace. The congregation remained immersed

in the divine music throughout the evening, leading up to the pivotal transition into the new year. Midnight Welcoming of 558 As the

clock struck midnight, the air was filled with a sense of renewal. The arrival of the Nanakshahi New Year was marked by a traditional shower

of flowers and collective prayers (Ardas) for the well-being of humanity. Devotees exchanged heartfelt greetings, celebrating the

milestone with shared joy and commitment to their faith. "These large-scale religious events are a testament to the strength and unity

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

Spiritual Grandeur in New York: Nanakshahi New Year 558 Celebrated with Devotion

ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਦੇ ਥਾਰਾਂ ਵਜੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਹੋਈ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ।

BJ Studio 646-403-7334

of our community. They are only made possible through the collective efforts and unwavering cooperation of the Sangat. During the ceremony, President Sukhjinder Singh Subhanpur expressed his profound

gratitude to the local Sangat for their overwhelming participation. He emphasized the importance of staying connected to the Gurdwara and encouraged the youth and families to

continue participating in future religious initiatives with the same enthusiasm. The event was covered with photography by Baldev Singh (BJ Studio), capturing the vibrant moments of the celebration. The

Gurdwara management committee expressed their satisfaction with the program's success, noting that the high turnout reflects the growing spirit of the Sikh diaspora in New York.

ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ :
ਬੀ.ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ 646-403-7334

BJ Studio 646-403-7334

BJ Studio 646-403-7334

BJ Studio 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

THE TRAFFIC CHAOS

A Growing Challenge of Modern Travel

In today's fast-moving world, transportation plays a crucial role in connecting people, cities, and economies. However, along with the rapid growth of vehicles and urban development, traffic chaos has become one of the most common and frustrating problems faced by people while travelling. Roads that were once designed for fewer vehicles are now crowded with cars, buses, trucks, motorcycles and other forms of transport. As a result, traffic congestion and disorder have become a daily reality in many cities and towns.

WHAT IS TRAFFIC CHAOS?

Traffic chaos refers to a disorganized and congested flow of vehicles on roads, where movement becomes slow, unpredictable and stressful. It occurs when the number of vehicles exceeds the capacity of the roads or when traffic rules are not properly followed. In many areas, traffic chaos includes long traffic jams, frequent honking and confusion at intersections, vehicles moving without proper lanes, drivers ignoring traffic signals and rules. This situation not only delays travel but also creates unsafe and uncomfortable road conditions.

WHY TRAFFIC CHAOS IS INCREASING?

Several factors have contributed to the growing problem of traffic congestion:

RAPID INCREASE IN VEHICLES

With rising income levels and easier access to loans, more people are buying private vehicles such as cars and motorcycles. However, road infrastructure has not expanded at the same pace.

POOR URBAN PLANNING

Many cities were not originally designed for the heavy traffic they face today. Narrow roads, unplanned markets and encroachments

often worsen congestion.

LACK OF PUBLIC TRANSPORTATION

In many regions, public transport systems are either limited or inefficient. As a result, people prefer using personal vehicles, which increases traffic density.

VIOLATION OF TRAFFIC RULES

Ignoring traffic signals, wrong-side driving, illegal parking and reckless driving contribute significantly to traffic chaos.

CONSTRUCTION AND ROAD MAINTENANCE

Road repairs, metro construction and infrastructure projects sometimes block lanes and create temporary congestion.

NEGATIVE IMPACTS OF TRAFFIC CHAOS

Traffic chaos affects individuals, society, and the environment in several ways.

WASTE OF TIME

One of the most obvious impacts is the loss of valuable time. People spend hours stuck in traffic instead of using that time for productive work, family activities, or rest.

ENERGY LOSS AND FUEL WASTAGE

When vehicles remain idle in traffic jams with engines running, they consume large amounts of fuel. This leads to unnecessary energy consumption and increased fuel expenses.

AIR POLLUTION

Traffic congestion causes vehicles to release more harmful gases such as carbon dioxide and nitrogen oxides. These emissions contribute to air pollution and environmental damage.

STRESS AND MENTAL FATIGUE

Long traffic jams create frustration and anxiety

among drivers and passengers. Daily exposure to traffic chaos can lead to mental fatigue and reduced productivity.

INCREASED RISK OF ACCIDENTS

Disorganized traffic flow increases the chances of collisions and road accidents, especially when drivers become impatient or careless.

ECONOMIC LOSS

Traffic delays affect businesses, transportation services, and delivery systems. When goods and workers cannot move efficiently, the economy suffers.

TRAFFIC CHAOS: A DESTROYER OF ENERGY AND TIME

Traffic congestion silently consumes two of the most valuable resources of modern life:

ENERGY AND TIME.

Vehicles burn large amounts of fuel while standing still or moving slowly.

Drivers and passengers waste hours every day in traffic jams.

Productivity decreases because people reach work tired or late.

In this way, traffic chaos acts like an invisible drain on human energy and national resources.

MEASURES TO CONTROL TRAFFIC CHAOS

Although traffic congestion is a serious problem, several steps can help reduce it.

IMPROVE PUBLIC TRANSPORT

Governments should invest in reliable buses, trains, and metro systems so that people rely less on private vehicles.

BETTER ROAD INFRASTRUCTURE

Widening roads, building flyovers, and improving intersections can increase traffic flow and reduce congestion.

STRICT TRAFFIC RULES ENFORCEMENT

Authorities must strictly enforce traffic laws to prevent violations such as illegal parking, wrong-side driving, and signal jumping.

ENCOURAGE CARPOOLING

Sharing vehicles with others travelling in the same direction can significantly reduce the number of cars on the road.

PROMOTE CYCLING AND WALKING

For short distances, cycling and walking should be encouraged by creating safe pathways.

USE SMART TRAFFIC MANAGEMENT

Modern technologies such as smart traffic signals, surveillance cameras, and traffic monitoring systems can help regulate vehicle flow more efficiently.

PUBLIC AWARENESS

People should be educated about responsible driving, road discipline and the importance of following traffic rules. Traffic chaos has become one of the most pressing challenges of modern urban life. It wastes time, consumes energy, increases pollution and creates stress for millions of people every day. If this problem is not addressed properly, it may continue to worsen as cities grow and vehicle numbers increase. However, with better planning, responsible driving, improved public transport and strict enforcement of traffic rules, it is possible to reduce traffic congestion and create safer, smoother roads for everyone. In the end, solving traffic chaos is not only the responsibility of governments and authorities—it also depends on the discipline and cooperation of every road user.

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

A Rare Confluence-A Global Exemplar of "Sarva Dharma Sambhav"-A Comprehensive Analysis

Gondia-On the global stage, India-known for centuries as a land of spirituality, cultural diversity, and religious coexistence -is presenting a marvelous and inspiring spectacle in March 2026. This is a time when major festivals of various religions and communities are being celebrated within the span of approximately one week -a rare confluence that not only reinforces India's secularism but also breathes life into the concept of "Sarva Dharma Sambhav," which constitutes the very soul of the Indian Constitution and its social fabric. The period between March 19 and March 27, 2026, is not merely a calendrical coincidence; rather, it is a celebration of India's social consciousness, cultural richness, and mutual respect. During this timeframe, major festivals such as Gudi Padwa, Chaitra Navratri, Cheti Chand, Eid-ul-Fitr, and Ram Navami will be celebrated in succession. I, Advocate Kishan Sanmukhdas Bhawnani (Gondia, Maharashtra), firmly believe that this stands as such a powerful example of "Unity in Diversity" that it can be presented to the world as a cultural model.

Friends, if we begin by understanding the very first upcoming festival-Gudi Padwa, a symbol of the New Year, victory, and cultural renaissance -we find that Gudi Padwa, to be celebrated on March 19, 2026, is a festival of immense significance in Maharashtra and the surrounding regions. This day falls on the Pratipada (first day) of the Shukla Paksha (waxing phase of the moon) in the month of Chaitra and is regarded as the symbolic beginning of the Hindu New Year. On this day, a "Gudi" is erected outside homes, serving as a symbol of victory, prosperity, and auspiciousness. The Gudi typically comprises neem leaves, mango leaves, a floral garland, and an inverted copper pot (Kalash). This tradition is not merely rooted in religious faith; it also serves as a commemoration of historical victories, particularly the triumph of King

Shalivahana. An oil bath in the morning, the donning of new attire, and the consumption of traditional delicacies-such as Puran Poli-make this festival even more special. This festival is not merely a religious ritual; it also symbolizes the advent of the spring season, the renewal of the agricultural cycle, and social rejuvenation. Gudi Padwa embodies that positive energy inherent in Indian society, wherein every new year commences with fresh hopes and opportunities. Chaitra Navratri: A Festival of Shakti, Spiritual Practice, and Discipline.

Friends, if we now turn our attention to understanding the second festival occurring on the very same day-Chaitra Navratri-we note that, coinciding with Gudi Padwa, Chaitra Navratri also commences on March 19, 2026, and will continue until March 27. This nine-day festival is a period dedicated to the worship of the nine divine forms of Goddess Durga. During this time, devotees observe fasts, perform rituals and prayers, and practice self-discipline. A special highlight this year is that Mother Durga will arrive seated upon a Palki (palanquin), which is considered a highly auspicious omen. The auspicious time (Shubh Muhurat) for Ghatasthapana (the ceremonial installation of the sacred pot) has been designated between 06:52 AM and 07:43 AM on March 19. This period symbolizes the awakening of spiritual energy and the inception of new resolutions. Chaitra Navratri is not merely a symbol of religious faith; it also conveys a message of self-purification, discipline, and positivity. This festival teaches us the profound importance of balance and self-control in life.

Friends, if we turn our attention to understanding Cheti Chand-the celebration of the Sindhi community's cultural identity and faith-we find that Cheti Chand, observed on March 20, 2026, is a major festival for the Sindhi community, marking the commencement of their New

Year. This day is dedicated to Lord Jhulelal, who is revered as the Deity of Water. The term "Cheti Chand" translates to "the Moon of Chaitra," symbolizing new beginnings and hope. On this day, the Sindhi community organizes processions (Jhankis), performs devotional singing (Bhajan-Kirtan), and celebrates collectively. This festival is not merely a religious ritual; it also stands as a symbol of Sindhi culture, traditions, and social unity. It demonstrates how every community in India contributes to national unity while preserving its own distinct identity. Responding to the cries against the atrocities being inflicted upon the Sindhi community-and two days after a divine voice (Akashvani) was heard from the Water Deity-a son was born to Devaki and Tarachand in Nasirpur

(in the Indus Valley region of present-day Pakistan) during the Shukla Paksha (waxing phase) of the month of Chaitra. He was named Udaychand. In Hindi, the word Uday signifies "to rise" or "to emerge." In the future, this young child grew to become the protector of the Hindu Sindhi community vanquishing malevolent figures such as Mirak Shah. Living up to the true essence of his name, Udaychand dispelled the darkness from the lives of the Hindus of Sindh, spreading the light of hope and deliverance.

Friends, turning our attention to Eid-ul-Fitr- the beloved festival of our Muslim brethren, which carries a message of gratitude, compassion, and brotherhood- we note that in March 2026, Eid-ul-Fitr is expected to be celebrated on March 20 or 21, depending on the sighting of the moon. This festival marks the conclusion of the holy month of Ramadan. The day of Eid serves

as an opportunity to express gratitude to Allah, assist the needy, and strengthen social harmony. On this day, special prayers are offered, Fitra (charitable donations) is distributed, and people embrace one another while exchanging the greeting, "Eid Mubarak."

The distribution of sewaiyan (vermicelli pudding) and other sweets is a distinctive hallmark of this festival. This occasion teaches us that true happiness is realized only when it is shared with others. Eid-ul-Fitr stands as a symbol of India's Ganga-Jamuni Tehzeeb its composite culture-wherein people of diverse faiths participate in one another's festivals, thereby fostering mutual love and affection.

Friends, shifting our focus to Ram Navami -a celebration of ideal life values-we observe that Ram Navami, to be celebrated on March 27, 2026, is observed across India with immense reverence and enthusiasm as the birth anniversary of Lord Rama. The festivities are particularly magnificent in Ayodhya, where devotees from both within the country and abroad gather to participate. On this day, temples host special prayers, processions, chariot parades, and grand tableaux. Lord Rama is worshipped as Maryada Purushottam-the "Ideal Man"embodying the virtues of truth, righteousness (Dharma), and justice.

Ram Navami conveys the message that morality, self-restraint, and a steadfast sense of duty are indispensable for leading an ideal life. This festival serves to reinforce the core values of Indian culture. Friends, finally, as we seek to understand Sarva Dharma Sambhav-the very soul of Indian society-we recognize that this particular week in March 2026 is not merely a time of festivals for India; rather, it is a celebration of its very essence: Sarva Dharma Sambhav-the principle of equal respect for all religions. This is the principle asserting that all religions are equal and deserve to be respected.

The Constitution of India, too, em-

braces this very spirit of secularism, wherein the State does not accord preferential treatment to any single religion but instead extends equal opportunities and respect to all. When festivals such as Gudi Padwa, Navratri, Cheti Chand, Eid, and Ram Navami are celebrated in unison, it conveys a powerful message to the entire world: that unity is indeed possible, despite diversity.

Friends, if we attempt to understand the significance of these festivals all occurring within the span of a single week from a global perspective, we find that India serves as a cultural model. Today, at a time when religious and cultural conflicts are witnessed in many parts of the world, India's example can emerge as a source of inspiration on the global stage. This festive period in March 2026 could also become a major focal point for international tourism; travelers from across the globe would undoubtedly wish to visit India to experience this unique blend of diversity and unity firsthand. Furthermore, this presents an opportune moment for India to enhance its "soft power"-showcasing its cultural richness and social harmony on the global platform. Thus, upon analyzing the aforementioned details, we conclude that this period in March 2026-serving as a vibrant manifestation of "Unity in Diversity"-is a moment of immense pride for India. It is a time when people of diverse religions and cultures stand together in solidarity, even as they celebrate their respective festivals. This is not merely a confluence of festivals; rather, it is a celebration of humanity, love, and coexistence. India has once again demonstrated that diversity is not a weakness, but rather its greatest strength. Through this week of festivities, India conveys a profound message to the world: that with mutual respect, tolerance, and love, it is possible to remain united despite our differences. This constitutes India's true identity-a nation where every religion, every culture, and every tradition is accorded equal respect.-

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

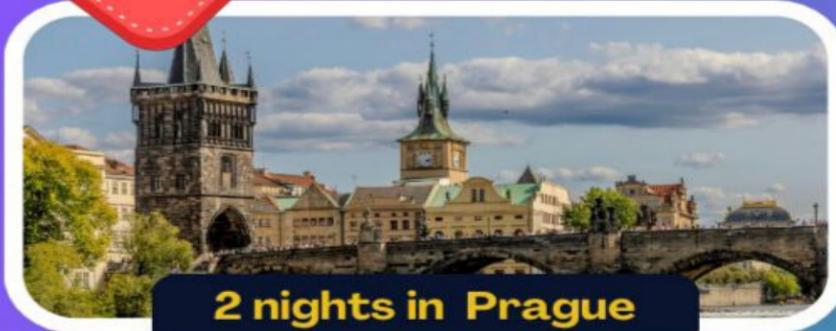
20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

PRAGUE
VIENNA
BUDAPEST

6 Night &
7 Days
★★★★★
TOUR

50% OFF
02ND PERSON

2 nights in Prague

2 Nights in Vienna

2 Nights in Budapest

INCLUSIONS (Valid in May - August)

- 06 Nights accomodation in Europe .
- All Breakfast in the hotels.
- Prague : Explore the magical Old Town Square , Astronomical Clock , Charles Bridge , sunset views along the Vltava River , Prague Castle & St. Vitus Cathedral, Lesser Town .
- Vienna : St. Stephen's Cathedral, Hofburg Palace , Tour Schönbrunn Palace & beautiful gardens , Experience traditional Viennese cafés & desserts
- Budapest : Explore Buda Castle & Fisherman's Bastion , Matthias Church , Danube River, Hungarian Parliament Building , Széchenyi Thermal Baths
- Intercity Transfers by Train .
- Airport Tranfers on Private Basis.
- All Tours and Transfers on SIC Basis

\$ 1595

Per Person on
Double
Occupancy

★★★★★★★★★★

50% OFF 02ND PERSON

***** INTERNATIONAL FLIGHT EXCLUDED & TRAVEL INSURANCE HIGHLY RECOMMENDED****

Sunrise Tours & Travel

516-690-1257
516-216-4433

22 W Marie St,
Hicksville, NY 11801

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

HUMANITY FIRST

IN ASSOCIATION WITH

HUMANITY FIRST

MEMETROPOLITAN

LID

LAAC

Rejubi Dhaba

PRESENTS

6th

Annual

NEW YORK'S BIGGEST

VAISAKHI MELA
IN LONG ISLAND

EVENT
MANAGED BY

FREE
ENTRY

FREE
PARKING

... Celebrating Our Rich Culture ...

SAVE THE DATE

LIVE MUSIC CONCERT

LIVE PERFORMANCE

FREE KIDS ACTIVITIES

VENDORS

SUN • MAY 17TH, 2026

12:00 PM - 6:30 PM

NASSAU COMMUNITY COLLEGE

(RIGHT ACROSS FROM NASSAU COLISEUM)

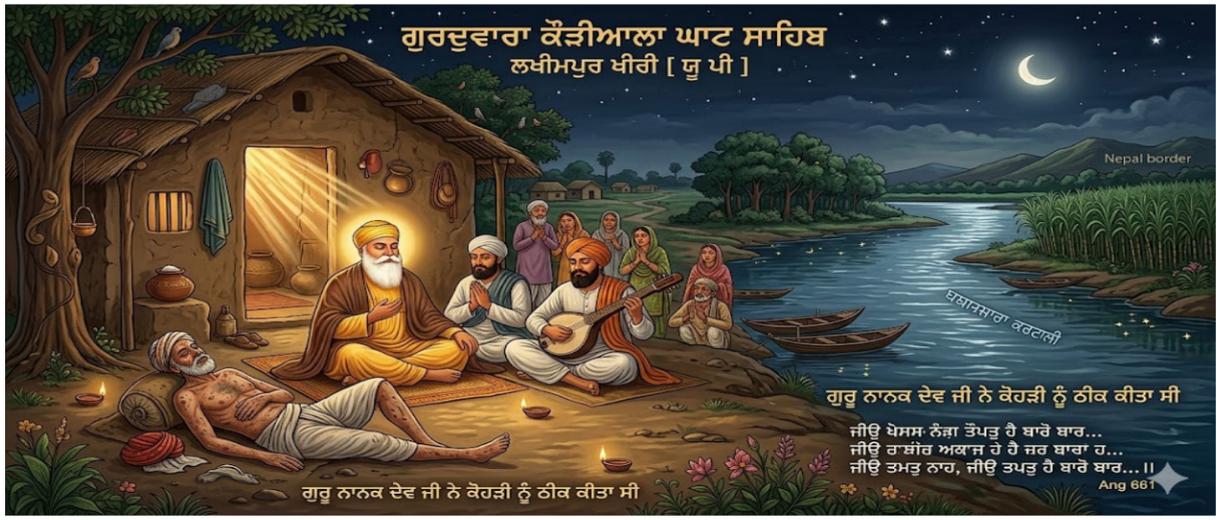
1 EDUCATION DR, GARDEN CITY, NY 11530

FOR VENDOR & SPONSORSHIP INQUIRIES:

EVENTMASTER/ | 212-300-6511 | WWW.EVENTMASTER.NYC

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌੜੀਆਲਾ ਘਾਟ ਸਾਹਿਬ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌੜੀਆਲਾ ਘਾਟ ਸਾਹਿਬ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਸਥਿੱਤ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਸੰਨ 1514 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਸਾਥੀਆਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾਤ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਖੀਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਕੋੜੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਉਥੇ ਚੱਲ ਪੈ ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੋੜੀ ਫੈਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕੋੜੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਕੋੜੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਠੂਠੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਵਗੈਰਾ ਪਾ ਦਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋੜੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕੋੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਾ ਆਵੇ ਮੈਂ ਕੋੜੀ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੋੜੀ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ

ਆ ਰਹੇ ਹੋ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕੋੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਉਪਰੋਂ ਪੁਰ ਕਿ ਬਾਣੀ ਆਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ "ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ? ॥ ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੇ ਬਾਰ ॥ ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ ॥ ਜੈ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ॥ ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ ॥ ? ॥ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਝਖਣੁ ਹੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਬੋਲੇ ਜਾਣੈ ਸਭੁ ਸੋਇ ॥ ? ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ 661 ਉਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗਾਏ ਗਏ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਕੀਰਤਨ ਨੇ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅੱਜ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਨੀਦ ਵੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਕੋੜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮਝਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੋੜੀ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਮਾਰੇ ਫਿਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਕੋੜੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਵਗਦੀ ਨਦੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਘਾਘਰਾ ਅਤੇ ਕਰਨਾਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕੋੜੀ ਨੇ ਉਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਹੜ ਦਾ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋੜੀਵਾਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋੜੀਆਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਪਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਕੋੜੀਆਲਾ ਘਾਟ ਪਿਆ। 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਘਾਘਰਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਨੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋੜੂ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਰਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕੁਝ ਜਾਗਰੂਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੋੜੀ ਦਾ ਕੋਹੜੂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖੁਸ਼ ਸੁਆਦ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੋਰ ਪੀੜ ਖਰਾ ਸੱਚ
ਸੁਬੇਦਾਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਰੀਆ
ਮਮਦੋਟ 7589155501

ਕਿਤਾਬ ਗੀਵਿਊ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਪੁਸਤਕ: 'ਮਨ ਵਣਜਾਰਾ'

ਪੁਸਤਕ: ਮਨ ਵਣਜਾਰਾ
ਲੇਖਿਕਾ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ: ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਕੀਮਤ: 250 ਰੁਪਏ ਪੰਨੇ: 154
ਗੀਵਿਊਕਾਰ: ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਿੰਗ
ਲੇਖਿਕਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ

'ਮਨ ਵਣਜਾਰਾ' ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ, ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਭਟਕਣਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਤਤਕਰੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। 'ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤ ਤਿਹਾਈ', 'ਮਨਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਾਹਲ', 'ਬੀਬੀ ਦੇ ਸੱਤ ਦੁਪੱਟੇ' ਅਤੇ 'ਸਮਾਜ ਸੱਭਿਅਕ ਨਹੀਂ' ਵਰਗੇ ਅਧਿਆਏ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਿਰਫ ਸਤਹੀ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਘੇੜਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ 'ਮਨ ਵਣਜ ਕਰੋਦਾ' ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਆਏ 'ਸਮਾਜ ਸੱਭਿਅਕ ਨਹੀਂ' ਵਿੱਚ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਦੇ

ਹੋਏ ਘਾਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗੁਆਂਢੀ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਭਿਅਕ ਕਹਿਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘੋਲੀ ਗਈ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ 'ਤੇ ਪਏ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਰਦਨਾਕ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੀ ਉਸ ਕੋੜੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ 'ਆਏ-ਗਏ ਦੀ ਮਹਿਮਾ' ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਖਤਮ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਨੁਹਾਰ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਬੀਬੀ ਦੇ ਸੱਤ ਦੁਪੱਟੇ' ਵਰਗੇ ਲੇਖ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਫੈਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪਾਠਕ ਦੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, 'ਮਨ ਵਣਜਾਰਾ' ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਧਿਆਏ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ, ਪੀੜਾਂ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਈਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਹਨਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਤੋਹਫਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖੁਸ਼ ਸੁਆਦ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੋਰ ਪੀੜ ਖਰਾ ਸੱਚ
ਲੇਖਕ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਿੰਗ
ਸੰਪਰਕ 75086-98066

ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਨਾਵਟੀ ਮੁੱਖੋਟੇ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਚਿਹਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ! ਦਿਖਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਉਦਾਹਰਣ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿੰਨੀ ਸਿਆਣਪ ਸੋਸ਼ਲ- ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਜ ਖੁਦ ਬ ਖੁਦ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ- ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਵੱਡੇ- ਵੱਡੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਧਰਮਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪਰ! ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਖਾਵੇ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਝੂਠਾ? ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਾਰਜ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਝੱਟਪਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਦੌਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਸਹੀ, ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬੰਦੇ ਉੱਪਰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖੋਟੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਅਸਲ ਚਿਹਰੇ ਘੱਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ 'ਕੰਮ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਬੋਲੀ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖ਼ਬਰੇ! ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ "ਮਤਲਬ ਦੀ ਬੋਲੀ" ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲਬਾਣੀ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ! ਜਦੋਂ ਮਤਲਬ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਹੱਥ- ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲਬਾਣੀ ਝੱਟ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਦ ਸਕਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ/ ਪਿਆਰ ਜਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਖ਼ਸ਼ ਝੱਟ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ; ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ; ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਅਸਲੋਂ ਕੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; "ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨੁ ਸੋਇ ਸਚਿਆ।।" (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅੰਗ- 488) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸੱਚੇ (ਆਸ਼ਕ) ਹਨ। ਪਰ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੱਚੇ (ਆਸ਼ਕ) ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਕਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਖ਼ੈਰ! ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਮੋਹ- ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਸਵਾਂਗ (ਨਾਟਕ) ਵਧੇਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ! ਅੰਦਰੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਖੋਏ (ਲੁੱਟ) ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਹੀ ਤੇ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੱਦਦ ਵੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ! ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਲਈ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੇ ਚਿਹਰੇ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਲੇ ਵਾਂਗ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਲਾ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ (ਮੱਛੀਆਂ) ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੇ ਚਿਹਰੇ ਚੰਗਿਆਈ ਦਾ ਆਡੰਬਰ (ਸਵਾਂਗ) ਰਚ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ; "ਬਹੁਲ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ ਕੇ ਬੈਠਾ ਜਾਇ ਮਾਨਸਰੋਵਰੁ।।" (ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ- 15, ਪਉੜੀ- 21) ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਣੇ (ਕਪਟੀ) ਅਤੇ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਠੱਗ ਕਿਸੇ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ! ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਊਜ਼ਕਾਰ
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ: ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀਤ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ
ਸੰਪਰਕ- 90414-98009.

ਪਾਖੰਡੀ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਿੱਠਾਪਣ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੋਏ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਥਿਆਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ ਪਰ! ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਲਿਬਾਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ; "ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੰਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ।। ਧੰਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ।।" (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਮਹਲਾ- 1, ਅੰਗ- 729) ਅਤੇ "ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ।। ਮਨਹੁ ਕੁ ਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ।।" (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅੰਗ- 85) ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਅੰਦਰਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਦਾ ਸਹੀ, ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਨੇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਖ਼ੈਰ! ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮਤਲਬ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਖ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਉਂਦੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ੇਅਰ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ- ਪੂਰਵਕ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; "ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇੱਥੇ ਮਤਲਬਾਂ ਦੇ ਅਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਚਿਹਰਾ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ।" (ਬਲਵਾਨ ਅੱਜਲਾ) ਅਤੇ "ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖੋਟਾ ਲੋਕੀ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਸਰਵਰ ਜਤਾ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।" (ਬਲਵਾਨ ਅੱਜਲਾ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦੇ ਭੇਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; "ਬੰਦੇ, ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿੱਡ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਚਿਹਰੇ, ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਲਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।" ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਮੁੱਖੋਟੇ ਹੀ ਆਮ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ- ਸਾਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ। ਖ਼ੈਰ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਚਿਹਰੇ ਦੇਖਣੇ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨੇ ਬੋਧਦ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖ਼ਤਾ (ਧੋਖਾ) ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਨ- ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਖ਼ਰ ਵਿੱਚ; ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਉਹਲੇ ਲੁਕੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਹੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ 'ਅਸਲ' ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਠੱਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਰ- ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ, ਸੱਚੇ, ਨੇਕ ਅਤੇ ਅਸਲ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਮੁੱਖੋਟਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਰੰਗ ਪਛਾਣੋ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਉਂਦੇ- ਵੱਸਦੇ ਰਹੋ ਸਾਰੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਇੱਜਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਾ ਬਕਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਦੇਣ ਸਰਾਰਤੀ ਤੇ ਹਿੰਸਾਵਾਦਕ ਧੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਲੱਜਤ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਅੱਖ ਭਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਦਾ ਅੱਜ ਦੇ ਗਲਤ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਕੇ, ਸਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਪੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਇਸ ਡਰ ਨੂੰ ਨਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਜਤ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਉਹਨਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜੇਕਰ ਘਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਇਹਨਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਦੇਖੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਪੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਡਰੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਜਤ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀ ਬੇਕਸੂਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ

ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਤੋਂ ਪੜਨ ਲਈ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜਾਈ ਬਾਦ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਅਗਲੇਰੀ ਪੜਾਈ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਪੜਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਮਾਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਉਂ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਕਾਇਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਏਕਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਉਹ ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ 'ਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਣ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਔਰਤ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ, ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ, ਮਾਨਸਿਕ ਸੋਸ਼ਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਇੱਕਜੁਟ ਹੋਣ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਲਗਾ ਕੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਘਰੋਂ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜਨ ਚੱਲੀ ਏਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤੰਗ ਕਰੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘਰ ਦੱਸਣ

ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਜੁਟ ਹੋਕੇ ਇਹਨਾ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਹਨਾ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਔਰਤ ਨਿਡਰ ਹੋਕੇ ਇਹਨਾ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਇੱਕ ਡਰ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾ ਨੇ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪੜਨੋਂ ਹਟਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਸਹਿਣਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹੱਦ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਕਰ ਗਲਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਅਜਕਲ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁੱਟੋਂ ਤਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਹੀ ਖਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਘੱਟ ਤੇ ਗਲਤ ਦਾ ਮਸਾਲੇ ਲਗਾਕੇ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਨਿਡਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕੁਮਿੰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੁੜੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਈ ਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨੀਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵੀ ਕੁਮਿੰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜਾਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ

ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜੱਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸਹੀ ਹੋਕੇ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤ ਹੋਕੇ ਵੀ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅਪੂਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਇੱਜਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿੱਟਿਆ ਗਿਆ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਜੰਗਲੀ ਭੇੜੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧਾ ਫਰਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਪੜਨ ਜਾਂਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਦਿਖੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਕਾਲਜਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਗੇਟਾਂ ਮੂਹਰੇ ਅਜਿਹੇ ਗਲਤ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਕੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸੋਸ਼ਣ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਰਵਨਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ "ਰਾਵੀ"
ਪਿੰਡ ਜੱਬੋਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ

ਜੰਗਾਂ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਵਾਤਾਵਰਨ! ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਮਾੜਾ..!

ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਤੇ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ

- ਘਰ ਉੱਜੜੇ, ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਖ਼ਤਮ ਨੁਕਸਾਨ
- ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ 2025 ਦੀ ਛੋਟੀ ਜੰਗ
- ਯੂਕਰੇਨ-ਰੂਸ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਫਲਸਤੀਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜੰਗਾਂ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਤਬਾਹੀ: ਅਣਗੌਲਿਆ ਪਹਿਲੂ

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤ

• ਧਿਰਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਰਹਿਣ

ਸਹੀ ਵਿਕਾਸ ਬਨਾਮ ਜੰਗੀ ਖਰਚਾ

ਫ਼ਾਲਤੂ ਮੁੱਦੇ (Wars) VS ਤਰੱਕੀ (Health, Education)

ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਵਿਕਾਸ → ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ

ਗ਼ਰੀਬ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ → ਮੇਰਸ ਵਿੱਚ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਾਰ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ

- ਹਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ
- ਆਕਸੀਜਨ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਰੋਟੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ

ਕੌਣ ਸਮਝਾਵੇ? ਮਨੁੱਖਤਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ!

ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਕਈ ਘਰ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਨਿਕਲਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ; ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ-ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗ ਲੱਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਪੁੱਛਦਾ-ਦੱਸਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ 2025 ਵਿੱਚ ਵੀ ਛੋਟੀ ਜੰਗ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ; ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲੱਗੀ ਜੰਗ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਕਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਖ਼ੈਰ, ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜੰਗ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖ਼ਤਮ ਵੀ ਹੋ ਗਈ, ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਜੰਗ ਰੁਕਵਾਈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਜੰਗ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।'

ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫ਼ਲਾਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਰਹਿਣ; ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲੇਗਾ। ਪਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬੰਬ, ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ, ਪਰਮਾਣੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਵੱਧਦੀ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਜੰਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਲੋਕਲ ਜਿਹੀ ਖ਼ਬਰ ਤੋਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ; ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਸਲਾ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਭੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਜੰਗ 'ਤੀਲੀ' ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ। ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਜਪਾਨ ਉੱਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਮੱਚੀ ਸੀ। ਲੋਕ

ਨਿਊਯਾਰਕ
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀੜ ਖਰਾ ਸੱਚ
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
9569820314

ਜਿਹੜੀ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਤਬਾਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਡਾਊਨ-ਟੂ-ਅਰਥ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੋਲਾ-ਬਰੂਦ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਨੁੱਖ ਮਰਦਾ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਸਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਇੱਕ ਜਗ 'ਹਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ 'ਹਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੰਗਾਂ ਨਾ ਵੀ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਜਾਏਗਾ? ਖ਼ੈਰ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਤੁਕਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਤੇ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਚੀਨ, ਫਰਾਂਸ; ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਹ ਮੁਲਕ ਨੇ ਜਿਹੜੇ

ਤਾਕਤਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਲੋਕ ਮਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨਗੇ, ਫਿਰ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਦਹਾੜੇ ਮਾਰਨਗੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਮੋਸ਼ਨਲ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੱਲ੍ਹੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਮੁਲਕ ਅੱਜ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਨੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਫ਼ਾਲਤੂ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਗ਼ਰੀਬ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸਿਰਫ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ, ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਖ਼ੈਰ, ਜੰਗਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ; ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਛੋਟੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਈਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਣਕ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਭਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਤੱਕੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ... ਸਗੋਂ ਹਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਮਿਲਦੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ, ਬੰਬਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਜਾੜਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਦੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਪਰ ਕੌਣ ਸਮਝਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ? ਮਨੁੱਖਤਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਪਿੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਬਣਦੇ ਕੀ ਹੈ?

ਮਿੱਟਾਂ-ਸਕਿੱਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਰੋਸ਼ਿਮਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਤਲਬ ਸਾਡੇ ਹੀ ਕਿ ਪਰਮਾਣੂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਬੰਬ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੋਲਾ-ਬਰੂਦ ਛੱਡਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀ, ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਵੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬੋਲ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਖਿਲਵਾੜ, ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੰਬਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਅਤੇ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਇੱਛ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਜੰਗਾਂ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਜਾਪਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ; ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਕੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਟਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗੈਸ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਧੂਏਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸੋਚਣ ਵੀ ਕਿਉਂ? ਪਟਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਕਮਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਣਕ-ਝੋਨਾ ਉਗਾ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵਿੱਡ ਭਰਨ ਵਾਲੇ, ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਖ਼ੈਰ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ; ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਬੰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਗੈਸਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਆਸਮਾਨ, ਵਿਚਾਰਾ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਕਿ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਜਨਤਾ ਖੱਲੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ,

ਜੰਗ, ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚੋਲਾ ਬਣਿਆ ਟਰੰਪ, ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਅਣਕ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਨੇ। ਯੂਕਰੇਨ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਰੂਸ ਉੱਤੇ ਅਣਕ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਕਰੀਬ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਵਾ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਟੀਚਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਮਿਟਾ ਦੇਣਾ, ਭੂਮੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਮਤਲਬ ਸਾਡੇ ਹੀ ਕਿ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੋ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਬੰਬਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ, ਪਰ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਬੇਹਦ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਬੱਚੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨੇ। ਫਲਸਤੀਨ ਉੱਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਉੱਪਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਲੀਡਰ ਆਇਤੁੱਲਾ ਅਲੀ ਖ਼ਮੇਨੀਈ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਬੰਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕ ਮਰ ਰਹੇ ਨੇ; ਹਸਪਤਾਲ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਸੜਕਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਸਭ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ। ਸੀਜ਼ਫਾਇਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ ਹਵਾਈ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਇੱਛ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਜ਼ਫਾਇਰ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜੇਕਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਿਰ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਅੱਗ

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਰੂ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਆਮ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੰਗਾਂ ਲੱਗਣੀਆਂ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣੇ ਨੇ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਬੜੇ ਨੇ, ਪਰ ਜਵਾਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ

(ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ)

ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੋਂ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਯੇਲ ਅਤੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਸੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ 'ਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ 2050 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਵਿੱਚ

50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਜਾ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 2050 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਸੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਐਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ

ਬਾਰੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਈਓਪਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਵਰਗੇ ਉਪਾਅ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਲਵਾਯੂ ਸੰਕਟ ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੌਝਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। ਜਿੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਓਨਾ ਆਸਾਨ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗਾ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਜਾ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੇਠਾਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸੀ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਲਈ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੀਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਲੁਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਰ

ਸਾਲ ਇੱਥੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮਹਾਨਗਰਾਂ 'ਚ ਸਰਦੀਆਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਲ, ਜੰਗਲਾਤ, ਭੂਮੀ ਨਿਗਰਾਨ ਵਿਭਾਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਦਰਿਆ ਗੰਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਾੜ ਨੰਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੜਕਾਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਝੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਰਮਿੰਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ। ਵਿਜੈ ਗਰਗ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਪ੍ਰਿੰਸਪਲ ਮਲੋਟ ਪੰਜਾਬ

ਰੱਬ ਜੋ ਕਰਦਾ... ਇੱਕ ਕੌੜੀ ਯਾਦ

ਗੱਲ 1995 ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਰਨ (ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ) ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲਿਖਤੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਸਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਡਾਕੀਆ ਨਤੀਜੇ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਘਰੇ ਪਹੁੰਚਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੀਸਰੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਹੋਈ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਵਧਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. (ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ) ਨੰਗਲ ਡੈਮ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰੋਟੀ - ਰਾਗ ਦੇ ਲਾਲੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਪੰਜ - ਸੱਤ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੱਥ ਪੱਲਾ ਮਾਰਿਆ। ਪਰ ਖ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਆਖ਼ਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਾਖਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਨੰਗਲ ਡੈਮ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਬੌਝੀ ਕਿਣਮਿਣ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਾਰਗਜ਼ - ਪੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ 526 ਰੁਪਏ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ 526 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ / ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ 526 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਖਲਾ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਹਤਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ 526 ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਬੀਤੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ। ਕਈ ਦਿਨ ਮਨ ਨੂੰ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ? ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲਗਭਗ

13 - 14 ਸਾਲ ਤੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਿਹਨਤ - ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਏਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨ ਨੂੰ ਕੰਮ - ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਜੋ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ, ਕਦੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ੇ ਦੀ ਲੱਤ ਲਗਾਈ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਈ.ਟੀ.ਟੀ. ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਚੰਗੇ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲਾ ਈ.ਟੀ.ਟੀ. ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੇਰੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਸੰਨ 1995 ਦੇ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ, 526 ਰੁਪਏ, ਕਿਣਮਿਣ ਹੋ ਰਹੀ ਬਾਰਸ਼, ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲਈ ਸਹੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਅੱਜ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਾ ਜੁੜ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਲੇਖਕ ਵੀ ਨਾ ਬਣਦਾ।

ਮਾਸਟਰ ਸੰਜੀਵ ਧਰਮਾਣੀ
ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
9478561356

ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਹੌਲੀ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹੌਲੀ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ। ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਰਦੀਪ ਨਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਸੇਠ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੌਲੀ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਸ ਹੌਲੀ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਮਹਿੰਗੇ - ਮਹਿੰਗੇ ਰੰਗਾਂ, ਚਾਈਨਾ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਰੰਗ - ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਹਰਦੀਪ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗੂ ਵਧੀਆ ਰੰਗ ਤੇ ਵਧੀਆ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਂਸ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ, ਗਲਦੀ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੂਰੇ ਤੋਂ ਰੰਗ ਆਦਿ ਬਣਾ ਲਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ - ਖੁਸ਼ੀ ਹੌਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ। ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲਈ ਦੱਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਉਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਫ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੇਖ - ਸਮਝ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰੰਗ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਸਮੇਂ ਮਹਿੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਦਿਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਤਰਦੇ। ਤਦ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਫੁੱਲਾਂ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੂਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਉਹੀ ਰੰਗ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜੋ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਜਲਦੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਏ। ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਉਹ ਜਲਦੀ - ਜਲਦੀ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਦੱਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕੰਟਰੈਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਲੱਖ ਦਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹਰਦੀਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੌਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਘਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਰੰਗਾਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕੇ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਦਿੱਤਿਆਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ,
ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਾਈਡ ਅਧਿਆਪਕ : ਮਾਸਟਰ ਸੰਜੀਵ ਧਰਮਾਣੀ

ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ

ਅਜੋਕੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਸਫਰ ਵਰਗੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਹੁਣ ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 1000 ਅਤੇ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਉੱਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਲਾਈ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕੇ। ਇਹਨਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸਫਰ ਜਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਵਰਗ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਬਜਟ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜ

ਭਲਾਈ ਪੱਖ
ਪਾੜਾ ਘਟਾਉਣ ਜੜ

ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ
ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਕਰਜ਼ਾ
ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਕਰਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ

ਰੁਕਿਆ ਵਿਕਾਸ
ਪੱਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿੱਟਾ: ਮੁਫਤ ਖੇਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਚਾਨਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅੰਲਖ
ਸੰਪਰਕ 9876888177

ਪੈਸਾ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਗਾਵੇ, ਤਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ ਲੋਕ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਖੇਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਹੈ। ਅਸਲ ਮਹਿਲਾ ਸਮਝਤੀਕਰਨ ਵੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਵੰਡ ਕੇ।

ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚਲੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵਧਾਏ, ਲਗਾਤਾਰ

ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੰਡਣ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਨਕਦ ਵੰਡਣ ਵਰਗੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ

ਬਜਟ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ, ਹਸਪਤਾਲ, ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪੱਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ

ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵੱਲ ਖੱਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ “ਵਿਹਲੇ” ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ “ਵਿਹਲਾ” ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸਹਾਰੇ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਨਸ਼ੀਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੰਤ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਪੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਧੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1917 ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਾਫਾ ਕੇਂਦਰਤ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਕੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਡਾਈਸਨ ਕਾਰਟਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਾਪ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿੰਨਾ ਸੱਚ

ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰ ਗਲੀ, ਮੋੜ ਉੱਪਰ ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਦਿਖਦੇ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਲੱਗਭੱਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਅਖੌਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਮੋਗੇ ਰੈਲੀ ਰੱਖੀ ਸੀ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਪ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਜ਼ਰੀਵਾਲ ਨੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਛੱਡਕੇ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੋਜ਼ਰੀਵਾਲ ਖਾਲੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਰੈਲੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ। ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਖੌਤੀ ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਹਦਾ ਮਕਸਦ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਫੋਕੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਨਾ ਵੱਧ ਸੀ। 1 ਮਾਰਚ 2025 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਫੋਕੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣਸ਼ੀਲ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਡਰਾਮਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਕੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਛੰਡ ਹੈ।

ਸਹਾਰੇ ਖੋਹ ਲਏ। ਚਿੱਟਾ, ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਨਸ਼ੇ, ਟੀਕੇ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਂਤ ਸੁਭਾਂਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਹੌਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੰਦਰੁਸਤ, ਉੱਚੇ-ਲੰਮੇ ਗੱਭਰੂ-ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਨਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੁਦ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ 10 ਪਿੰਡੇ 7 ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜਣਾ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਆਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 25-30 ਲੱਖ ਲੋਕ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਵੈਣ ਦਿਲ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਢੋਈ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਏ ਵਿੱਚ ਜੀਐਸਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਤੋਂ 8900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਟੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੱਗਭੱਗ 2500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਸੀ। ਮਤਲਬ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਵਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆਕੇ ਆਵਦੇ ਖਜਾਨੇ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਾ 4 ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਿੱਟੇ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਿੱਟੇ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਨਸ਼ਾ ਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਸ਼ਾ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਫੀਮ, ਪੋਸਤ, ਸਮੈਕ, ਹੋਰੋਇਨ, ਚਿੱਟਾ ਆਦਿ ਦੀ ਕਾਫੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ ਦੀ

ਕਨੂੰਨੀ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੋਧਕੇ ਹੋਰੋਇਨ, ਚਿੱਟੇ ਵਰਗੇ ਨਸ਼ੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿੰਡੇ ਜਿਹੇ ਤਿੰਨ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਚਿੱਟਾ ਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਹੀ

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਖੁਸ਼ ਪਾਲੀਵਾਲ, ਖੋਜਕਾਰ

ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਰਮਾ, ਮਿਆਂਮਾਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰੋਇਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਪੈਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਪਤਾ ਇੱਥੋਂ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 2021 ਵਿੱਚ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ 3000 ਕਿੱਲੋ ਹੋਰੋਇਨ ਫੜੀ ਗਈ, ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ 21000 ਕਰੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੜੀ ਗਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਖੋਪ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 500 ਤੋਂ 650 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 42 ਲੱਖ ਤੋਂ 52 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੱਟੇ ਦੁੱਧ ਵਾਂਗ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤਸਕਰੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਚਿੱਠੇ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਗ ਜਾਗਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹਨਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਖਿਡਾਉਣਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਹਨ। ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਦਾ ਪੱਛੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਾਜ਼ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਓ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। 60-70 ਨਿੱਜੀ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਓ ਕੇਂਦਰ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੁੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਫੋਕੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਕੇ ਵੋਟਾਂ ਵਟੋਰਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਫੜ੍ਹਨ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਰਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਫੜੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਹਨ ਜਾਂ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਮੱਗਰਮੱਛ ਇਸ ਸਾਰੀ ਫੜੇ-ਫੜਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹਨ। ਬੁਲਡੋਜਰ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਕਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਧ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਲਈ

ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵੱਲ ਖੱਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ “ਵਿਹਲੇ” ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ “ਵਿਹਲਾ” ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੈਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸਹਾਰੇ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਨਸ਼ੀਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੰਤ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਪੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਧੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1917 ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਨਾਫਾ ਕੇਂਦਰਤ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਕੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਡਾਈਸਨ ਕਾਰਟਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਾਪ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਹੈ।

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

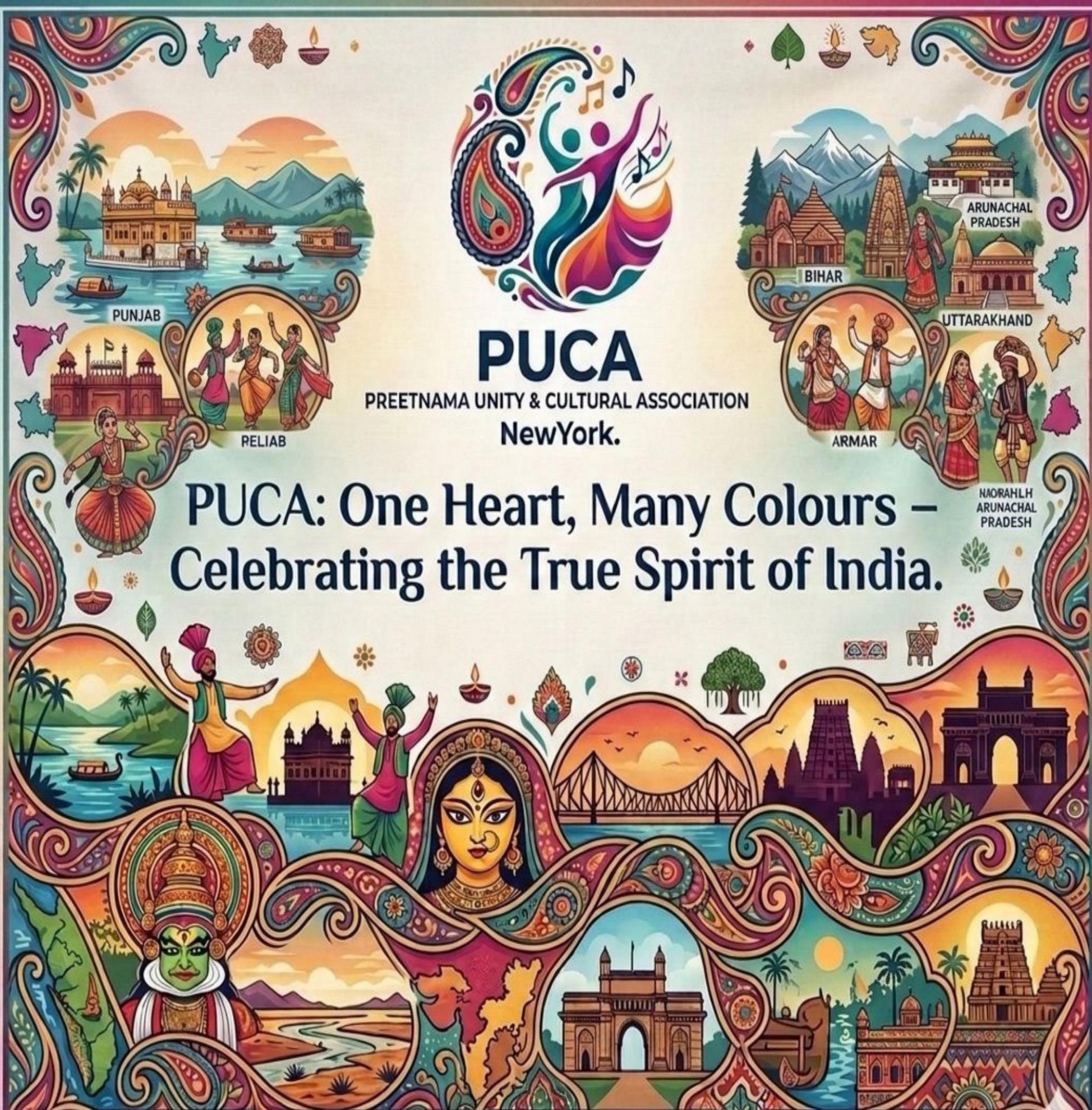
20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

PUCA

PREETNAMA UNITY & CULTURAL ASSOCIATION
NewYork.

PUCA: One Heart, Many Colours – Celebrating the True Spirit of India.

Kerala

Gujarat

Email: pucausa26@gmail.com

Maharashtra

Phone: 201-312-4180

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

PUCA

PREETHAMA UNITY & EKTORAL ASSOCIATION

PUCA (Preethama Unity & Ektoral Association)

Proudly Presents:

VIRSA PUNJAB DA

"Let's save our roots and show our rich culture to all."

‘ਪੰਜਾਬੀ ਆ ਗਏ ਉਏ’

WHEN & WHERE

Date: Saturday, May 30th, 2026
Time: 5:30 PM Onwards
Location: Hicksville, NY

PRIST FREE

ENTRY FREE!

ATTRACTIONS & FESTIVITIES

- **Live Entertainment:** Punjabi Folk Dances highlighting Punjabi Culture.
- **Punjabi Dhol Dmaal**
- **Pure Punjabi Food** featuring Makki Di Roti te Sarson Da Saag, Chati di Lassi
- **Giveaways:** Free Punjabi Books & Free Turban Tying

CONTESTS

Submit your name to participate for
Gabru Punjab Da
Mutiya Punjab Di
Kids Punjabi Quiz's contest (age 5 to 10 yrs)

SPONSORSHIP & DONATIONS

We appreciate your sponsorship & Donations.
Your support helps keep our Punjabi culture alive!
Donate via Zelle: +1 (201) 312-4180 / Check / Cash.
Silver, Gold & Diamond Sponsorship packages available.

FOR MORE INFO & REGISTRATION

Email: Pucausa26@gmail.com
Committee Contacts:

Pritpal Kaur (Founder of PUCA): +1 (201) 312-4180
Jassi Dhillon: +1 (917) 650-6668
Venus Bhasin: +1 (917) 292-4910
Prof. Inderjit Singh Saluja: +1 (646) 247-9458
Jyoti Gupta: +1 (516) 984-5220

Anju Sharma: +1 (516) 582-5888
Dr. Jag Kalra: +1 (516) 589-4583
Sanju Sharma: +1 (516) 582-5999
Asha Dua: +1 (646) 644-2742
Harvinder Bhatia: +1 (516) 528-3463

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

No body have time to watch TV Advertisement
No body have time to read Physical newspapers

It's social time.

Online News, Advertisement, Promotion Anytime anywhere.
Doesn't matter where are you.

Advertisement with Preetnama.

Promote your business with TalkShow

We gave social stage to show yourself and your Business.

Business Persons, Doctor,
Advocates, VISA, Tour Travel, Actor, Singers,
writers come Join or TalkShow
and Advertisement with us on national
& International based.

**Search Just
Preetnama
Youtube
Facebook
Twitter
Instagram
LinkedIn
Tiktok**

No ned to go anywhere, Just leave message on
WhatsApp or email us. We will call you back.

Contact immediately

+1 201-312-4180, +1 917-328-8436

www.preetnama.com, www.preetnews.com

Email- preetnamausa@gmail.com

ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਰਹੇ?

ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੇਲਵੇ ਨੈਟਵਰਕ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। 20 ਜੂਨ 2024 ਨੂੰ ਅੱਠ ਡੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਰਾਹੀਂ ਰਾਮਬਨ ਦੇ ਸੰਗਲਦਾਨ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਰਿਆਸੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਚਿਨਾਬ ਨਦੀ 'ਤੇ ਬਣੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਆਰਕ ਪੁਲ ਤੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਿਆਸੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਹ ਪੁੱਲ ਚਨਾਬ ਨਦੀ ਦੇ ਤੱਟ ਤੋਂ 359 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਤੇ 1.3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਕਸਮੀਰ ਨੂੰ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਦਾਰਜਲਿੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰੰਗਾਪਾਣੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜੇ ਸਿਆਲਦਾ-ਅਗਰਤਲਾ ਕੰਚਨਜੰਗਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਟਕਰਾ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 15 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਦੇ ਅਗਰਤਲਾ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸਿਆਲਦਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੰਗਾਪਾਣੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੰਘਣ ਉਪਰੰਤ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਵੇਰੇ 8:42 'ਤੇ ਉਸੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਖੜੀ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਵੱਜਣ ਕਾਰਨ ਹਾਦਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਨੇ ਕਈ ਸਿਗਨਲ ਤੋੜੇ ਜਦ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਸਿਗਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਖਰਾਬੀ ਵੀ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀ ਕੁਲੀਜਨ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਂਟੀ ਕੁਲੀਜਨ ਡਿਵਾਈਸ - ਮਾਰਚ 2020 ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਐਂਟੀ ਕੁਲੀਜਨ ਡਿਵਾਈਸ) ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਮਿੱਥੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਆਪਣੇ ਰੁੱਕ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ ਹੁਣ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਮਾਰਿਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈਆਂ ਟ੍ਰੇਨਾਂ ਦੀ ਟੱਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਰੋਕਿਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਟਰੇਨ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਸਰਚ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਐਂਡ ਸਟੈਂਡਰਡ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੈਂਸਰ ਅਧਾਰਤ ਸਵੈ ਸਰਗਰਮ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਟ੍ਰੇਨ 'ਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕੋ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਤਦ ਹੀ ਐਕਟਿਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਦਸਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2022 ਵਿੱਚ ਕਵਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋ ਲੋਕੋਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਚਲਾ ਕੇ ਇਸਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ 290 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਲੋਕੋ ਖੁਦ ਹੀ ਰੁਕ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 25 ਫਰਵਰੀ 2024, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਦੇ ਕਠੂਆ ਤੋਂ 53 ਡੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ 90 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਿਨਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਤੋਂ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਦੌੜਦੀ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਉੱਚੀ ਬੱਸੀ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੀ। ਇਸ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਕਠੂਆ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇੰਜਨ ਸਟਾਰਟ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਗੱਡੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੱਲ ਪਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਗੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਿਰਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਘੰਟਾ ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਬਿਨਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਤੋਂ ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਦੌੜਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਆਂ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਬਾਲੇਸਵਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਦੀ 12 ਜੂਨ 2023 ਨੂੰ ਬਾਲੇਸਵਰ ਦੇ ਬਾਹਾਨਾਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ, ਦੂਜੀ ਕੋਰੋਮੰਡਲ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਤੀਜੀ ਗਵੜਾ ਬੈਂਗਲੂਰੂ ਸੁਪਰ ਫਾਸਟ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਭਿਆਨਕ ਟੱਕਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 296 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਤੇ 1200 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਯਾਤਰੀ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਇੰਟਰਲਾਕਿੰਗ ਤੇ ਪੁਆਇੰਟ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਆਧਾਰਿਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। 128 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਨੇ ਉਕਤ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਗਨਲ ਗਰੀਨ ਸੀ ਪਰ ਯਕਦਮ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਿਗਨਲ ਬਦਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕੋਰੋਮੰਡਲ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਮੈਨ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਲੂਪ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਸਰਹਿੰਦ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਘੁੰਮਣ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਖੰਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ ਗੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਆਈ ਜਾਣ ਕਿ ਕਿਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ 'ਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਕੌੜੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵੀ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ 'ਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚ ਬਿਤਾਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੇ ਬਿਦਰ

ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਸਰਹਿੰਦ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਘੁੰਮਣ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਖੰਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ ਗੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਆਈ ਜਾਣ ਕਿ ਕਿਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ 'ਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਕੌੜੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵੀ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ 'ਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚ ਬਿਤਾਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੇ ਬਿਦਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੌਕੇ ਸਾਲ 'ਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਾ ਸਫਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦਾ। ਰੇਲ ਨੂੰ ਸਸਤਾ, ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਫਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਜੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੁਲਟ ਟਰੇਟ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਟ ਟ੍ਰੇਨ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਾਦਸੇ ਨਾ ਵਾਪਰਨ। ਆਖਿਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਰਹੇ ਇਹ ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ ?

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਰ
ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆ
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: 98889-40211

ਵਧਾਈ/ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਾਸਟਰ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਪਰਮਜੀਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਗੋਟ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਮ 'ਹੁਣੇ ਹੈ, ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਨਾ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਰਮਜੀਤ ਤੇ ਪੈ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਰਮਜੀਤ ਕੀ ਹਾਲ ਆ? ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਕੀ ਗੱਲ ਆ? ਮਾਸਟਰ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਸਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ ਲਾਵੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਮਾੜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਵੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਮਾੜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਆ। ਘਰ ਦੀ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਆ, ਵੇਚਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਆ। ਕਿਸੇ ਨਾ

ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਆ। ਮੈਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦਾ ਆ। ਉਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਪਰਮਜੀਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਗੋਟ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਮ 'ਹੁਣੇ ਹੈ, ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਨਾ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਰਮਜੀਤ ਤੇ ਪੈ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਗੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਪਰਮਜੀਤ ਕੀ ਹਾਲ ਆ? ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਕੀ ਗੱਲ ਆ? ਮਾਸਟਰ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਸਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ ਲਾਵੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਮਾੜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਵੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਮਾੜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਆ। ਘਰ ਦੀ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਆ, ਵੇਚਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਆ। ਕਿਸੇ ਨਾ

ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕਵੀ : ਮੀਸ਼ਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਸ.ਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਮਾਰਚ 1933 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭੇਟ ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਗੁਰਵੰਤ ਕੌਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਸ਼.ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹੋਏ - ਬੇਟਾ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ (1965) ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਗੁਰਜੋਤ ਕੌਰ (1969)। ਉਹਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਸਠਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ (1957-1966) ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ (1966-1986) ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ।

ਮੀਸ਼ਾ ਇਕ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਪਰ ਜਿੰਦਾ ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਸਟੇਜ, ਰੇਡੀਉ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਉਹ ਕਵੀ-ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਉਤੇ ਹੋਏ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਸੀਤ ਲਹਿਰ' ਤੇ 'ਚੁੱਰੱਸਤਾ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 'ਘਰ', 'ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ' 'ਮਤਦਾਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸੁਰ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮੌਲਿਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ : 'ਚੁੱਰੱਸਤਾ' (1961), 'ਦਸਤਕ' (1966), 'ਧੀਮੇ ਬੋਲ' (1972) ਤੇ 'ਕੱਚ ਦੇ ਵਸਤਰ' (1974)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨੇ 'ਗਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਗੀਤ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ (1975) ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਹਨੇ 'ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ', 'ਸਰਘੀ ਵੇਲਾ' ਅਤੇ 'ਅਮੀਲ' ਨਾਂ ਹੋਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਿੰਦੀ, ਬੰਗਲਾ ਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਯਸ਼ਪਾਲ, ਸਤੀਨਾਥ ਭਾਦੁੜੀ ਤੇ ਜੀਨ ਜੈਕ ਰੂਸੋ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਹਨ। 1974 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਕੱਚ ਦੇ ਵਸਤਰ' ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 1977 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਵਲੋਂ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾ 'ਦਾਇਰਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ਼ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਹਾਸਲ ਰਿਹਾ। ਪਿੰਸੀਪਲ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸੁਰ ਨੂੰ 'ਸੁਹਜਵਾਦੀ ਉਦਾਸੀਨ' ਜਾਂ 'ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਅਥਵਾ ਮਾਨਵੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ 'ਪੰਚਮ ਸੁਰ' ਵਾਲੀ ਸਰਗਮ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਰੂੜੀ ਬਣ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਅਲਹਿਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਰਸਮੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮੁਖੌਟੇਧਾਰੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਕ ਸਕ੍ਰਿਆ/ਨਿਸਕ੍ਰਿਆ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ/ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ।

ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਖਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਕੱਟ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ 'ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ' ਸਾਡੇ ਇਸ ਮੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਾਇਕ ਆਪਣੇ ਰਸਮੀ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਤਥਾਕਥਿਤ ਸ਼ਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਪੱਸਰੇ ਦੰਡੀ ਮਾਰੋਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਨਾ ਲੱਚਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਸੁਖ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹ, ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਦੀ ਵੀ ਅਨੁਮਤੀ ਨਹੀਂ

ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਪੰਕਤੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਖੋਖਲੀ ਅਥਵਾ ਨਿਪੁੰਸਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰੂਪਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ :

ਹੁਣ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕੱਲ੍ਹ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਗੇ
ਗਾਂਧੀ ਚੌਕ 'ਚ ਖੜ ਕੇ ਸਾਰਾ ਗੁਭ ਘਲਾਟ ਕਢ
ਲਵਾਂ

ਏਨੇ ਚਿਰ ਦੀ ਡੱਕੀ ਹੋਈ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਚੀਕ-ਬੁਲਬੁਲੀ
ਮਾਰਾਂ ਮੁਸਕੌਂਦੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬੁੱਤ ਤੋਂ ਡਾਂਡੀ ਸਫਰ ਦੀ
ਸੋਟੀ ਖੋਹ ਕੇ ਅਪਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਪਾੜਾਂ
ਲਹੂ ਪਲੱਥਾ ਬੁੱਤ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗਾਂ
ਸਾਹ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਪੁਕਾਰਾਂ
ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੁਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਤਕਾਲਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਿਜਤਵ ਦਾ ਵਿਵੇਚਨ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹਸਾਸ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਯੁਗ ਦੇ ਯੁਵਕਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਤਥਾਕਥਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ 'ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ' ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹਨ :

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਧਰਤੀ ਸੁਰਗ ਹੈ,
ਨਾ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸੁਰਗ ਬਣ ਜਾਏਗੀ,
ਸੁਰਗ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ।
ਅਸਲੀਅਤ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ,
ਬਸ ਇਹੋ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ,
ਇਹ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਸੁਅਲਾ ਮਚਲਦਾ।

ਮੀਸ਼ਾ-ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਮੱਧ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਨੁਭੂਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪ ਸਭ ਮਧ-ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਇਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਤਣਾਵਾਂ ਤੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ 'ਰਸਮੀ ਵਿਵਹਾਰ' ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਜਿਥੇ ਰਸਮੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਕੇ ਅਜਨਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਸਿੱਧਾਂਤ ਤੋਂ ਇਤਨਾ ਉਦਾਸੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕੱਲਾ ਤੇ ਅਸਹਾਇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ੀਲ ਕਾਵਿਧਾਰਾ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਦੁਜੇ ਰੂਪ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਰਥਹੀਣਤਾ, ਵਿਸੰਗਤੀ ਤੇ ਅਜਨਬੀਅਤ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ 'ਸਵੇਰ' ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪੰਕਤੀਆਂ :

ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਨੀਂਦਾ ਰੜਕੇ
ਚਿੰਤਾ ਬਣੀ ਸਿਰ੍ਹਾਣਾ ਸਿਰ ਦਾ
ਸਾਨੂੰ ਰੋਗ ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ
ਆਉਣ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨੇ ਤੜਕੇ
ਚਾਹ ਦੇ ਇਕ ਤੱਤ ਕੱਪ ਉਤੇ
ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਦਸੌਰੀ ਖਬਰਾਂ
ਕਾਲੇ ਤੇ ਕੰਡਿਆਲੇ ਅੱਖਰ
ਨਫਰਤ ਗੁੱਤੇ ਵਿਹੁ-ਵਿਗੁੱਤੇ।

ਭਾਵ-ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਲਈ ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ ਬਿੰਬਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਨਿਬੜੀਆਂ ਹਨ। 'ਕਮਜ਼ਰਫ' ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼-ਬਿੰਬ ਦੀ ਇਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ :
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਾਂ-ਅੱਖ ਨਿਕਲੀ ਸੀ
ਉਸ ਦਿਨ ਧੁੱਪ ਕੜਾਕੇ ਕਢਦੀ
ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਵੱਖ ਨਿਕਲੀ ਸੀ
ਵੱਟ ਰੜਿਆ ਸੀ ਦਿਨ ਭਰ ਦਿਲ ਨੂੰ

ਵਿਹਲੀ ਬੈਠੀ ਖਿੜੀ ਪਈ ਸਾਂ
ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਵੇਲੇ ਪਰਬਤ ਵੱਲੋਂ
ਸੰਘਣੀ ਕਾਲੀ ਘਟ ਦੇ ਅੱਗੇ
ਉਡਦੇ ਆਏ ਬਗਲੇ ਬੱਗੇ।
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਰਾਹ ਭੁੱਲਾ
ਆ ਵੜਿਆ ਉਹ

ਮੁਸਕਾਂਦਾ ਖੁਸ਼ਬੋ ਫੈਲਾਂਦਾ
ਠੰਢੀ ਨਰਮ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲਾ।
ਠੰਢੇ ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਪਿਛੋਂ
ਜਦ ਹੋ ਗਈ ਤਬੀਅਤ ਵੱਲ ਸੀ
ਚਾਰ ਕੁ ਚੁੰਮਣ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਕੁਝ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਆਇਰਨੀ' ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਕਰਕੇ 'ਆਇਰਨੀ' ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਉਸਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਉਸਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਕੁਝ ਇਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਵਿ-ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ 'ਫੁਕਰਾ', 'ਨਵਾਂ ਸਾਲ', 'ਕੈਬਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ', 'ਮੋਮਜਾਮਾ', 'ਨੋਕੀ', 'ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ', 'ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ',

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀੜ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
(9417692015)

'ਕੱਚ ਦੇ ਵਸਤਰ' ਤੇ 'ਬੱਦਲ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ-ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਕਾਵਿਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਉਸਨੇ (ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ) ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਇਹ ਲੱਭਿਆ ਕਿ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਮਧਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਏ। ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਏ। ... ਮੀਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਨਿਗੂਣਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਦ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮੀਸ਼ਾ ਵਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਮਲਵੱਈ ਸ਼ਬਦ-ਵਿਧਾਨ ਵੀ ਉਲੇਖਯੋਗ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ-ਮੁਹਾਵਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੰਕਲਪਗਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਾਦੂ, ਚਿਤ ਦਾ ਘਾਉਂ ਮਾਉਂ ਹੋਣਾ, ਬੱਤਾ, ਬਾਨ, ਝਕਾਨੀ, ਸੁਫਨੇ, ਗਵਾਣਾ, ਮਿਟਾਣਾ, ਟੌਰ, ਆਵਾਗੋਣ, ਭੰਡੀ ਕਰਨੀ, ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਆਦਿ।

ਮੀਸ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਸਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਹਸਤਾਖਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਲਪ ਤੋਂ ਰਤਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਉਪਮਾਵਾਂ ਤੇ ਰੂਪਕਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅਧਿਕ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਮਾਵਾਂ ਤੇ ਰੂਪਕ ਕਦੇ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ

- (i) ਜਦ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲਦੀ ਝਾਂਜਰ ਦੀ ਛਣਕਾਰ,
ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਡਿੱਗਦੀ ਸ਼ਮਲੇ ਵਾਲੀ ਪੱਗ।
- (ii) ਪੱਛਮ ਦੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਖੁੱਲਿਆ ਕਿੱਦਾਂ ਪਾਜ,
ਨੰਗੀ ਲੋਟੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹਿੱਪਣ ਪੀ ਕੇ ਭੰਗ।

ਮੀਸ਼ਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਸਮੇਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੱਜਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਤਾਸਦੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ 'ਨੰਗੀ ਮੁਸਕਾਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੇ ਰੇਖਾਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੇਖਾਚਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀਆਂ 'ਪੰਜ ਦਰਿਆ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਸੰਪਾ. ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਰੂਸੀ ਕਵੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਇਸ ਰੇਖਾਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੀਸ਼ਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ 'ਕਾਲੀ ਰਾਤ 'ਚ ਗੰਡਾਸੀ ਲਿਸ਼ਕੇ...' ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਸਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੰਧਕਾਰ, ਗੁੱਬਾਰ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਢੇਰ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਉਸਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ 'ਚੁੱਰੱਸਤਾ' ਅੱਜ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ :

ਕਿੰਨੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਰਾਤ !
ਬੁਝ ਗਏ ਸਾਰੇ ਚਿਰਾਗ।
ਸੁੱਖਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ-ਸੱਪ ਨੇ,
ਸੌਂ ਗਿਆ ਕਿ ਮਰ ਗਿਆ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ?
ਇਸ ਫ਼ ?ਜ਼ਾ ਦੀ ਰਗ ਰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ,
ਕਹਿਰ ਹੈ, ਹਾਏ ਕਹਿਰ ਹੈ।

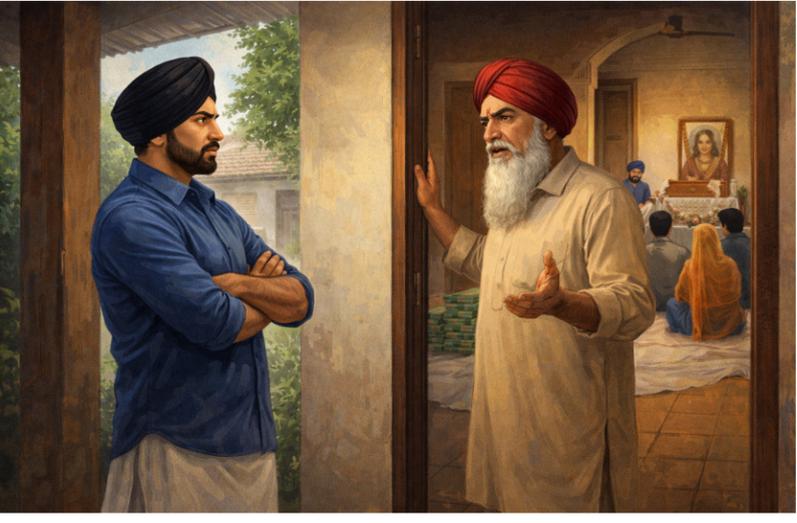
ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਉੱਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ 21 ਸਤੰਬਰ, 1986 ਨੂੰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕਾਂਝਲੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤੈਰਦਿਆਂ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਨੰਦ

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਫਿਤਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਆਵੇ ਉਹ ਹਰ ਹਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਭਾ 'ਚ ਇਕ ਪੁਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਨੰਦ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ 'ਚ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਦਰਬਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਲ ਤੱਕ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਬਖਸ਼ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਬੜੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਘਰ ਜਾਕੇ ਸਭ ਉਦਾਸ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਕ ਦਰਬਾਰੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ 'ਪਿਤਾ ਜੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪੁਸ਼ਨ ਹ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ'। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਰਾਜੇ ਨੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੰਗਿਆ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਦੂਰ ਇਕ ਵਧੀਆ ਕਮਰਾ ਬਣਵਾ ਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਔਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਸਹੀ ਮਾਂ ਪਿਓ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੋਵੇ। ਉਤਸੁਕਤਾ ਵੱਸ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪੰਹੁਚ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਜੋ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਬਾਹਰ ਆਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਬੜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਮਨ ਪੁਸ਼ਨ ਹੋਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਾਮ ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਲੜਕੀ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਰਾਜਾ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਖਾਲੀ ਕਮਰਾ ਦੇਖਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਡਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਲੈਕੇ ਬਾਹਰ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਕੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੰਗਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ 'ਰਾਜਾ ਜੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ? ਅੰਦਰ ਕੀ ਦੇਖਕੇ ਆਏ ਹੋ ਸੱਚ ਸੱਚ ਦੱਸਿਓ ? ਕੱਚੇ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਦਾ ਅੰਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਅੰਦਾਜਾ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ।

ਬੀ ਡੀ ਸ਼ਰਮਾ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੈਰੀਅਰ
ਰਾਈਡੇਂਸ ਐਂਡ ਕਾਉਂਸਿਲਿੰਗ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਗੁਰੱਪ
ਆਫ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਜ਼, ਦਿਉਣ, ਬਠਿੰਡਾ ਮੋ:
9501115015

ਫੈਸਲਾ / ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਵੀਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਨੂੰਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਝਗੜ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਝਗੜਾ ਏਨਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਵੀਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, 'ਅੱਜ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਘਰ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਣਾ ਆ। ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਓ। ਪਾਠ 'ਚ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਤਾਂ ਜਾਊਂਗਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਆ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਉਹ ਕਿਹੜੀ ? ਉਸ ਨੇ ਹੋਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਾਠ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪੀੜ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਫੋਨ 9915803554

ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇ। ਵੇਖੋ ਚਾਚਾ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਕੱਠੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਚਾਚੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਦੱਸੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿੱਦਾਂ ਨਾ ਮੰਨਾਂ ? ਫੇਰ ਮੈਂ ਪਾਠ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਚਾਚੇ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਣ ਦਿੱਤੀ।

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਭਾਲ : ਇੱਕ ਅਧੂਰਾ ਸੁਪਨਾ

ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਵੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਾਥੀ ਸਰਬਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਮੀ ਜਾਂ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਇਨਸਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਇਨਸਾਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਲਕੁਲ ਨੁਕਸ-ਰਹਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖੂਬੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਕਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਵਕਤ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਕੋਲ ਓਨੀ ਆਰਥਿਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਨਸਾਨੀ ਸੁਭਾਅ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ

ਇਨਸਾਨ ਬਹੁਤ ਵਡਾਦਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਜਾਂ ਫਿੱਕਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬੇਰਿਗ ਜਿਹੜਾ ਇਨਸਾਨ ਬਹੁਤ ਰੋਮਾਂਟਿਕ, ਆਕਰਸ਼ਕ ਲਈ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕੌੜੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਉਸਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਣ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਧੂਰੇ ਇਨਸਾਨ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਤਲਬ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਚਾਨਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅੱਲਖ,
ਸੰਪਰਕ 9876888177

ਸਾਂਝੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਸੀ ਸਾਂਝਾ ਪਰਿਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਮੀਨਤ ਛਾਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਰੋਜ਼-ਮੱਰਾ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਰਸ਼ਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ, ਕਲਾ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਉਪਜੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ - ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਬਾਸ਼ਰਤ ਪੀੜੀ-ਦਰ-ਪੀੜੀ ਚੱਲਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਕਾਰਜ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰੂਆ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਲ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ।

ਸਾਂਝਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅਕਰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਅੰਗਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਟੋਭੇ ਚੋਂ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮਰਦਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਇੱਟਾਂ, ਪੀਲੀ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਤੂੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਰਾ, ਲੋਹ, ਚੂਰ, ਤੰਦੂਰ ਅਤੇ ਭੱਠੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੋਆ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਲੀ ਪਾਲੀ (ਹਾਲੀ ਹਲਵਾਹਕ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਾਲੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ) ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਸਭ ਲਈ ਖਾਣਾ ਘਰ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ। ਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੱਠੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਕੜਦਾ ਦੁੱਧ, ਰਿਝਦੀ ਦਾਲ ਜਾਂ ਸਾਗ ਦੀ ਮਹਿਕ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਮਹਿਕਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦਾਲ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਲੋਹ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਲੋਹ ਦੀ ਤਵੀ ਰੱਖ 10 ਤੋਂ 15 ਰੋਟੀਆਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਹ ਦੀ ਤੇਜ ਅੱਗ ਲਈ ਹਰ-ਹਰ ਜਾ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਾਦ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਲਣ

ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਮਾਨਣ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਿਜਲਈ ਹੀਟਰ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ।

ਸਾਂਝੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਜਾ ਚੌਤਰਾ ਬੀਤੇ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰਸੋਈ (Open kitchen) ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਂਡੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੌਕਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਾਡਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਤਿ ਅਧੁਨਿਕ ਮੋਡੂਲਰ ਕਿਚਨ ਦੇ ਤੁਲ ਭਾਵੇਂ ਮਾਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਥੇ ਤਿਉ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਖਾਣਾ ਤੇ ਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਵਰਗੇ ਦਿਨਾ ਦਾ ਸਵਰਗਮਈ ਵਾਸਾ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਪਰਦੇ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੁਆਲੇ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਓਟਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸੁਆਣੀਆਂ ਜਾ ਖਾਣੇ ਉੱਪਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਚੌਤਰੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਆਲੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜਾਵਟੀ ਜਾ ਨਿੱਕਆਨਾ ਸ਼ਮਾਨ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਜਾਵਟੀ ਦਿੱਖ ਲਈ ਆਢ-ਗੁਆਢ ਨਾਲੋਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਣਦਾ, ਭਰਜਾਈ, ਬਾਲੜੀਆਂ ਤੇ ਮਾਈਆ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਹੜੇ ਤੇ ਚੌਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪੀਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਲਗਾਉਂਦੇ। ਓਟੇ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚੌਕੇ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਹੱਥੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੰਧਾ ਉਪਰ ਪਾਂਡੂ ਫੇਰਨ ਪਿਛੋ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ, ਤਾਰੇ, ਚਿੜੀਆ, ਕਬੂਤਰ, ਮੋਰ, ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਬਣਾ ਕੇ ਸਜਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਨੀਲ, ਪੀਲੀ ਗਾਜ਼ੜੀ, ਲਾਲ, ਹਰਾ ਤੇ ਗੁਲਾਨਾਰੀ ਰੰਗ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ। ਚੌਕੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਕਾਂਸੀ, ਤਾਂਬੇ, ਸਟੀਲ, ਪਿੱਤਲ ਥਾਲ, ਕੰਗਣੀ ਵਾਲੇ ਗਿਲਾਸ, ਡੰਨੇ, ਬਾਟੀਆਂ, ਤੇ ਪਤੀਲੇ ਵਰਗੇ ਭਾਡਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦੀ ਸੋਨੇ ਚਾਦੀ ਵਰਗੀ ਚਮਕ ਚੌਕੇ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ। ਦੁੱਧ ਕਾੜਨ ਵਾਲੇ ਹਾਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖਿੜਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਨਵਰਾਂ ਬਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੰਮ ਬਿਨਾਂ ਡਰ ਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਤਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ-

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
78374 90309

ਚੌਕੇ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੁੱਚਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚੌਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਮਾਈ ਜਾ ਮਹਿਮਾਨਾ ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸਦੇ, ਉੱਜ ਜਿਆਦਾਤਰ ਚੌਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਖਾਣਾ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ-ਚੌਕੇ ਦੀ ਰੋਣਕ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੋਏ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਚੌਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿੰਨੀਆਂ, ਪਕੌੜੇ ਅਤੇ ਲੱਡੂ ਘਰ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਕੋਲੋਂ ਉਠਦੀਆਂ ਸੁਗੰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਸਵਾਦਲੀ ਖੁਸਬੂ ਨਾਲ ਮਹਿਕਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰੀਤ ਜਿਥੇ ਕੁਨਬੇ ਨੂੰ ਸਯੁਕਤ ਰੱਖਦੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਵੱਡ ਕੇ ਖਾਣਾ, ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਡਣਾ ਵਰਗੀਆਂ ਸਧਾਰਨ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਘਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਹੀ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜਰੂਰ

ਵੱਡਾ ਸਬਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਰੀਤ ਦੀ ਖੜੋਤ ਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਮੰਜਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕਸਰ ਨਵਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਉਪਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਜਿਆਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਭ ਹੱਥੀ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਤੇ ਸੌਖਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਸ ਕਾਰਨ ਵਿਹਲਾ ਮਨ ਸ਼ੈ/ਤਾਨ ਦਾ ਘਰ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸੰਜੀਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ਾਕ ਸਬੰਧੀਆ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਗਏ। ਮਾਡਰਨ ਜੁੱਗ ਦੇ ਮਾਧੇ ਪੀੜੀਆ ਦਰ ਪੀੜੀ ਵਾਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮਹਿੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਜਰੀਏ ਮੋਬਾਇਲ ਤੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀਆਂ। ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਚਿੰਤਨਸੀਲ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅੱਜ ਵੀ ਝੋਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਹੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਕਾਜ ਕਿਤੇ ਉਹ ਬੀਤੇ ਵੇਲੇ ਮੁੜ ਆਵਣ।

ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਾਮੱਤਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਸਲੀਕਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਬਰ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਜ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਦਾ ਪੱਖ ਉਨਤੀ ਦਾ ਲੈਅਬੰਧ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਆਓ ਸਭ ਮਿਲ ? ਕੇ ਸਹੁਰਦਿਤਾ ਨਾਲ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਪਗਡੰਡੀਆ ਵੱਲ ਮੁੜ ਚੱਲੀਏ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫੁਹਾਰਾਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਫੁੱਟਣ ਲੱਗ ਜਾਵਣ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੜਾ ਮੁੜ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਲਗਣਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਲੈਵਣ। ਡ ? ਲਮਾਂ, ਟੀ ਵੀ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣ, ਪੜ ਜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਨ ਨੂੰ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਅਨਮੋਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸਾਂਝੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧਦਾ, ਫੁਲਦਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖੋਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੁਵਾਰਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਜਾਵਣ।

ਬੇਹਿਸਾਬੀਆ ਸਨ। ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਜੀਵਨ ਹਰ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਖਰੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਣਾ, ਵਾਧੇ ਵੇਲੇ ਸੰਜਮ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਨਾ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਉੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਤਾਉਮਰ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਰਾਸਤ ਸਤਿਕਾਰ, ਪਿਆਰ, ਸੰਵੇਦਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਗਾਇਕਾ ਰੋਸ਼ਮਾ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ “ ਸ਼ੁਕਰ ਰੱਬਾ ਸਾਂਝਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਿਆ ” ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਜ਼ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਇਜਾਫਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੋਇਲ

ਕੋਇਲ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੇ,
ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਸ ਪਈ ਘੋਲੇ।
ਲੰਮੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੋਕਾਂ ਲਾਉਂਦੀ,
ਜਦ ਕੂਕੇ ਖਿਚ ਜੇਹੀ ਪਾਉਂਦੀ।
ਹਰੇ ਭਰੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਉੱਤੇ,
ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਸਾਵਣ ਰੁੱਤੇ।
ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੱਚੇ ਬਹਾਰ,
ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ।
ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਕਾਲੇ ਰੰਗਦੀ,
ਸਦਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਮੰਗਦੀ।
ਬੱਚਿਓ ਪੰਛੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ,
ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ।
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਜਿਉਂਦੇ,
ਪੱਤੇ, ਸਭ ਦੀ ਸੁੱਖ ਮਨਾਉਂਦੇ।
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਪੱਤੇ ਪਿੰਡ ਪੱਤੇ
ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ
94658-21417

ਕਵਿਤਾ

ਕੁਰਸੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬੱਲੇ,
ਉਸ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬੱਲੇ, ਬੱਲੇ।
ਕੁਰਸੀ ਪਛਾਨਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਭੈਣ, ਭਰਾ,
ਕੁਰਸੀ ਹੋਵੇ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਖੁਦਾ।
ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਧਨ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ,
ਗਏ ਨੂੰ ਪਿਉ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ।
ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਜੋ ਕੁਰਸੀ ਲੈਂਦਾ,
ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸ ਤੇ ਬਹਿੰਦਾ।
ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਨੇਤਾ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ,
ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਣ।
ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਣ,
ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ।
ਕੁਰਸੀ ਕਹੋ, "ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡੋ,
ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋ, ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਜਪੋ।
ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਖੜੇ ਨੇ,
ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਬੜੇ ਨੇ।"
ਬਹਿ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜੱਫਾ,
ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਸੁੱਟਣ ਮਾਰ ਕੇ ਪੱਫਾ।
'ਮਾਨ' ਜੋ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਕਰੇ ਸਤਿਕਾਰ,
ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਕਰਨ ਪਿਆਰ।
ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਸਲੋਹ ਰੋਡ
ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ-9915803554

ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ

ਅੱਜ ਕੱਲ ਜੋ ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ
ਉਹ ਸੱਜਣਾ ਨਾ ਤੇਰੇ ਨੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨੇ
ਇੱਕੋ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਖਾ ਜਹਿਰ ਬਣਾਉਂਦੇ
ਉੱਤੇ - ਉੱਤੇ ਜੋ ਪੱਗ ਵਟਾਉਂਦੇ
ਯਾਰ ਮਾਰ ਉਹੀ ਨੇ ਕਰਦੇ ਜੋ ਦਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇ
ਅੱਜ ਕੱਲ ਜੋ ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ
ਉਹ ਸੱਜਣਾ ਨਾ ਤੇਰੇ ਨੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨੇ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਏ ਭੁੱਲਿਆ
ਉਹਨਾਂ ਤੇਰਾ ਚੇਤਾ ਵੀ ਭੁੱਲਿਆ
ਉਹ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਹੀ ਸੁਣਦੇ
ਜੋ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਗੂੰਗੇ ਬਹਿਰੇ ਨੇ
ਅੱਜ ਕੱਲ ਜੋ ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ
ਉਹ ਸੱਜਣਾ ਨਾ ਤੇਰੇ ਨੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨੇ
ਭੱਜ-ਭੱਜ ਜੋ ਗਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ
ਇੱਕ ਦਿਨ ਓਹੀ ਗਲ ਫਾਹਾ ਲਾਉਂਦੇ
ਗਗਨ ਏਥੇ ਹੀ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਹੋਣੇ ਨਿਬੇੜੇ ਨੇ
ਅੱਜ ਕੱਲ ਜੋ ਦੋਗਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੇ
ਉਹ ਸੱਜਣਾ ਨਾ ਤੇਰੇ ਨੇ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨੇ
ਗਗਨਦੀਪ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁੱਕ ਚੱਲਿਆ ਪਾਣੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁਕ ਜਾਉ ਕਹਾਣੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਤੁਰ ਚਲੇ ਹਾਣੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੀ
ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰੇਤ ਵੀ ਉੱਡ ਜਾਣੀ
ਨਿੱਮਾਂ, ਬੋਹੜਾਂ ਤੇ ਪਿੱਪਲਾਂ ਹੋਈ ਗੱਲ ਪੁਰਾਣੀ
ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੀ ਨਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ
ਪਿੱਪਲੀ ਪੀਂਘ ਨਾ ਝੂਟਦੀ ਕੋਈ ਧੀ ਧਿਆਣੀ
ਚਰਖੇ ਤੰਦ ਨਾ ਕੱਤਦੀ ਅੱਜ ਕੋਈ ਸੁਆਣੀ
ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਜੋ ਕਹੇ ਗੁਰਬਾਣੀ
ਸੁੱਧ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਖਿਉ ਧਰਤ ਪਵਨ ਤੇ ਪਾਣੀ
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੌਣ ਦਿਉ ਕੁਰਬਾਣੀ
ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲਣਾਂ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਸੀ ਸਾਡਾ
ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਤਾ ਕਿ ਕੰਮ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ
ਸਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੁਣ ਰਹੀਏ ਉੱਲਝੇ
ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈਏ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੁਲਝੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਜਸਵਿੰਦਰਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਨਾ ਡਰ ਜਸਵਿੰਦਰਾ
ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਹੱਲ
ਫਿਰ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਹੱਲ ਜੇ ਮੰਨੇਗਾ ਗੱਲ
ਵਾਸਤਾ ਈ ਰੱਬ ਦਾ ਹੁਣ ਸੌਂਹ ਨਵੀ ਕਹਾਣੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁੱਕ ਚੱਲਿਆ ਪਾਣੀ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਮੁਕ ਜਾਉ ਕਹਾਣੀ
ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਰੀਆ ਮਮਦੋਟ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 7589155501

ਕਵਿਤਾ ਕੱਚੇ ਘਰ

ਹਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਘਰ ਕੱਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ,
ਪਰ ਦਿਲ ਤਾਂ ਸੱਜਣਾ ਸੱਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਕਦੇ ਆਣ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੀਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ
ਆਲਿਆ-ਭੋਲਿਆ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ
ਦੁੱਖਾਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਝੂਮਰ ਪਾ-ਪਾ ਨੱਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੱਤਰ ਨੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ
ਤਾਂਹੀ ਚਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰ-ਕਲਮ ਹੋਣੇ ਬਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਉੱਨੀਆਂ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਰਖਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ
ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਗੌਰ ਤਾਂ ਖੂਨ 'ਚ ਰਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਰੰਗ ਮੁਬਾਰਕ ਨੇ ਬਹਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ
ਉਜਾੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....
ਉਹ ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੋਣੇ ਜੋ ਮਸ਼ੂਕਾਂ ਲਈ "ਸਿਮਰਨ"
ਕਲਮਾਂ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਈ ਹੱਥ ਜਚੇ ਨੇ ਸਾਡੇ....।
ਗੁਰਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ:-ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ
ਮੋ.ਨੰ. :- 9876889525

ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਸੀ ਓਏ ਲੱਖਾਂ ਦੇ

ਬਣ ਪ੍ਰਛਾਵੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਓਹ,
ਅੱਜ ਸੁਪਨੇ ਬਣਗੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ,
ਕਰ ਗਏ ਮਿੱਟੀ ਦੇਖ ਲੈ ਤੂੰ,
ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਸੀ ਓਏ ਲੱਖਾਂ ਦੇ।
ਭਟਕ ਰਹੀ, ਰੂਹ ਮੇਰੀ,
ਦੀਦਾਰ ਓਹਦਾ ਕਰਨ ਨੂੰ,
ਬਸ ਇੱਕ ਝਲਕ ਮਿਲਜੇ ਕਾਫੀ,
ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕਿਤੇ ਮਰਨ ਨੂੰ
ਮੁੱਲ ਵਫਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਏਥੇ,
ਮੁੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨਾ ਜਿਵੇਂ, ਕੱਖਾਂ ਦੇ।
ਕਰ ਗਏ ਮਿੱਟੀ .....
ਹਰੀ ਭਰੀ ਸੜਦੀ ਧਰਤੀ,
ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਓਏ, ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ
ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਵੀ, ਇੰਝ ਸੜਦਾ
ਦਿਲਬਰ, ਦਿਲਜਾਨੀ ਬਿਨਾਂ,
ਬੇਵੱਸ, ਇਸਕ ਦੇ ਭੂਤ ਅੱਗੇ
ਯਾਦੂ ਮੰਤਰ, ਤਵੀਤ ਰੱਖਾਂ ਦੇ।
ਕਰ ਗਏ ਮਿੱਟੀ .....
ਖੁਦ ਨੂੰ, ਕਿਵੇਂ ਮੈ ਯਾਰਾਂ
ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਝੋਕ ਲਵਾਂ,
ਉਸਦੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ,
ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਰੋਕ ਲਵਾਂ,
ਸੁੱਕ ਕੇ ਕਾਨਾ, 'ਦਰਦੀ' ਹੋਇਆਂ,
ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਪੰਡ ਰੱਖ ਸੱਕਾਂ ਦੇ।
ਕਰ ਗਏ ਮਿੱਟੀ .....
ਸਿਵਨਾਥ ਦਰਦੀ
ਸੰਪਰਕ :- 9855155392

ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ,
ਨਸ਼ਿਆ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ
ਸਰਵਨ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਪੁੱਤ,
ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਕਰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਵੱਡਿਆ ਦਾ
ਹੁਣ ਪਿਉ ਦਾ ਗਲਾ ਫੜਦੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ
ਅੱਜ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿੰਦੜੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਸੁਣ ਲਈ,
ਹੁਣ ਜਵਾਨੀ ਲੱਚਰ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਕਾਂ ਲਈ,
ਹੁਣ ਹਰ ਇੱਕ ਹੱਥ ਚ ਹਥਿਆਰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ,
ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਸੂਹੀ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ
ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ,
ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਤੇ ਨਸੀ? ਆਂ ਚ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਕਦੇ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਇਹ
ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਾਲਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਵੱਢਦੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ
ਉੱਜੜ ਉੱਜੜ ਕੇ ਵੱਸਣਾ ਸਿਖਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੇ
ਹੁਣ ਤਾਂ, ਕਦੇ ਹੋਵੇਗਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ, ਵੇਖ ਰਿਹਾ।
ਨਾਮ: ਬੀ.ਐੱਸ.ਗੌਗੀ
ਪਿੰਡ: ਚੱਕ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ,
ਜੀ? ਲੂਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ
ਡਾਕਖਾਨਾ: ਬਰੀਵਾਲਾ
ਮੋਬਾਇਲ: 7814146137

ਗਜ਼ਲ

ਫੋਨਾਂ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਵਣ ਸ਼ਾਮ ਸਵੇਰੇ,
ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਖੇ ਬੈਠਾ ਕਾਗ ਬਨੇਰੇ।
ਮਾਇਆ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਕੋਈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹੰਝੂ ਕੇਰੇ।
ਘਰ ਬਹਿ ਕੇ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਲਾ ਕੁੜੀਏ,
ਕੀ ਕਰਨਾ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਡੇਰੇ?
ਉਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲੁਕ ਸਕਦੇ,
ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਹ ਬਹਿ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰੇ।
ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ 'ਚ ਨਾ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿਧਰੇ,
ਮੇਰੇ ਘਰ ਉਹ ਆਇਆ ਹੈ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ।
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਿੱਤਰ ਤੁਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਕੋਈ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਹੁਣ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ।
ਉਸ ਦੇ ਵਰਗਾ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ,
ਜੀਵਨ 'ਚ ਮਿਲੇ ਨੇ ਯਾਰੋ, ਯਾਰ ਬਥੇਰੇ।
ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਲੋਹ ਰੋਡ
ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ -9915803554

ਈਦ ਮਨਾਈਏ

ਆਓ, ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ,
ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ? ਤਕਬੀਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ,
ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਸਾਂਝੇ ਮੰਨਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ,
ਆਪਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਾਂ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ,
ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ,
ਮੋਢੇ ਨਾਲ? ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ,
ਫਿ?ਤਰਾ, ਜ਼ਕਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾਂ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਕੇ,
ਗਰੀਬ, ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ।
'ਦਿਲਸ਼ਾਨ' ਆਪਣੇ ਈਮਾਨ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਕੇ,
ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੀ ਉਗਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ, ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਈਦ ਮਨਾਈਏ,
ਦਿਲਸ਼ਾਨ, ਮੋਬਾਈਲ- 9914304172

ਕੀ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਅੰਰਤ ਹਾਂ

ਕੀ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਅੰਰਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਜਬੂਰ
ਨਹੀਂ
ਪਹਿਚਾਨ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ
ਤਾਕਤ ਪਾਲ ਸਕਦੀ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ
ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।
ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਵੀ
ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ,
ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।
ਇਹ ਬੂਠੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ
ਦੁਨੀਆ,
ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂਰ ਨਹੀਂ।
ਜੋ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ
ਕਦੇ,
ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਯਕੀਨ
ਨਹੀਂ।
ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਗੱਲ-ਗੱਲ 'ਤੇ ਰੋਣਾ,
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਵੇ ਕਰਨਾ, ਤੈਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ।
ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਥੀ ਬਣਾ
ਲਿਆ ਹੈ,
ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੂਠੇ ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਦਿਲ ਨਹੀਂ
ਲਗਾਉਣਾ।
ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਬਣ ਰਹੀ ਹਾਂ,
ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵੱਲ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।
ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਿੱਤ ਮੇਰੀ
ਹੋਵੇਗੀ,
ਕਿਉਂਕਿ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਜਿੱਤ
ਰਹੀ ਹਾਂ।
ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੀ
ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ
ਵੱਲ,
ਉਹ ਦਿਨ ਹੁਣ ਦੂਰ ਨਹੀਂ।
ਕਿਉਂਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਅੰਰਤ ਹਾਂ, ਪਰ
ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ
ਜਗਰੂਪ

ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ

ਰੱਖੀ ਸੀ ਮਿਹਨਤ 'ਤੇ ਆਸ।
ਮੰਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ।
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਮੇਰੇ ਆਏ ਨੇ।
ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ ਨੇ।
ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਮੇਰਾ ਆੜੀ ਦਾਸ।
ਮੰਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ।
ਜਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ, ਲੱਫੂ ਹੁਣ ਲਿਆਵਾਂਗੇ।
ਆਂਢ ਤੇ ਗੁਵਾਢ ਵੰਡ ਕੇ ਵੀ ਆਵਾਂਗੇ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਪਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਰਦਾਸ।
ਮੰਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ।
ਨਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਊਂਗਾ।
ਨਵੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਗਾ।
ਨਵੇਂ ਸਾਥੀ, ਨਾਲੇ ਨਵੀਂ ਮਿਲੂਗੀ ਕਲਾਸ?।
ਮੰਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ।
ਬਾਹਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਨਾਂ ਚਮਕਾਵਾਂਗਾ?।
ਫਿਰ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ।
ਰੁਤਬਾ ਲੈਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ 'ਪੱਤੇ'
ਖਸ??।
ਰੱਖੀ ਸੀ ਮਿਹਨਤ :ਤੇ ਆਸ।
ਮੰਮੀ ਜੀ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਸ।
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਪੱਤੇ ਪਿੰਡ ਪੱਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ
ਫੋਨ ਨੰਬਰ
94658-21417

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਦਲਾਅ

ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚਾਅ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ,
ਕਿੱਧਰੇ ਮਰ ਮੁੱਕ ਗਏ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ,,,,
ਕੁੱਝ ਹਰੇ ਭਰੇ ਸੀ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਸੱਜਰੇ ਚਾਅ,
ਉਹ ਵੀ ਖੋਰੇ ਸੁੱਕ ਗਏ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ,,,,
ਬੂਠੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈ ਯਾਰੀ ਸੀ,
ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਫੁਫਾ ਲਏ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ,,,,
ਅੱਖ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸਤਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਆ,
ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਖਣ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਲਏ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ,,,,
ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਪਨੇ ਸੀ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ,
ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚ,,,,
ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਜਖਮ ਸੀ ਆਪਣਿਆ ਨੇ ਦਿੱਤੇ,
ਅੱਲੇ ਹੀ ਸੀ ਹਲੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੀਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚ,,,,
ਪਰਮਿੰਦਰ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ ਤੇਰੇ ਬੋਲੇ ਮੁੱਕਣੀ ਨੀ,
ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਨੇ ਪਾ ਗਏ ਵਿੱਚ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ,,,,
ਕਿਉਂ ਚੰਗੀ - ਚੰਗੀ ਬਣਦੀ ਫਿਰਦੀ ਆ,
ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਜਿੱਤ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ,,,,
ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਜੀਦਪੁਰ (ਪਟਿਆਲਾ)

ਮਿੱਠੀ

ਮਿੱਠੀ ਕੁਲਫੀ ਖਾਓ,
ਕੁਲਫੀ ਖਾ ਕੇ ਠੰਢ ਤੁਸੀਂ ਪਾਓ,
ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ,
ਕੁਲਫੀ ਲੱਗਦੀ ਬੜੀ ਸੁਆਦ,
ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਲਫੀ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ,
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਂਦਾ,
ਮਿੱਠੀ - ਮਿੱਠੀ ਕੁਲਫੀ ਖਾਓ,
ਕੁਲਫੀ ਖਾ ਕੇ ਠੰਢ ਤੁਸੀਂ ਪਾਓ,
ਮਿੱਠੀ - ਮਿੱਠੀ ਕੁਲਫੀ ਖਾਓ,
ਕੁਲਫੀ ਖਾ ਕੇ ਮੌਜ ਉਡਾਓ।
ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Khara Sach

Chief Editor
Pritpal Kaur

+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 346

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

20 MARCH TO 26 MARCH, 2026

A Sumit Arya Production

Since 2003 . 23 Years . 123 Expos

DULHAN EXPO

- VENUES/HOTELS
- CATERERS
- PHOTOGRAPHERS
- MANDAPS/DECOR
- EVENT PLANNING
- DEEJAYS
- LIVE ENTERTAINMENT
- MAKEUP/HAIR
- MEHNDI/HENNA
- LIMO/HORSE
- CAKES/PAAN/CHAI
- FOOD STATIONS
- PARTY RENTAL
- PHOTO BOOTHS
- PARTY FAVORS
- FASHION
- JEWELRY
- 25+ CATEGORIES
- 65-80 BOOTHS/EXPO

WEDDING VENDORS SHOWCASE
AND FASHION SHOPPING

65-80 VENDORS BOOTHS PER EXPO

SERVING NY-NJ-CT-PA

MUSIC & DANCE PERFORMANCES

DESIGNER FASHION SHOWCASE

MEGA RAFFLES AND COUPONS

COMPLIMENTARY CATERING TASTING

FREE ADMISSION

SUN DAY 12-6 PM
Mar. 29 2026
NEWARK AIRPORT MARRIOTT

Newark Liberty International Airport
1 Hotel Road, Newark NJ 07114

FREE PARKING VOUCHERS AT REGISTRATION DESK

SUN DAY 12-6 PM
Apr. 19 2026
HYATT REGENCY PRINCETON

102 Carnegie Center Drive
Princeton, NJ 08540

FREE AMPLE SELF-PARKING

SUN DAY 12-6 PM
Apr. 26 2026
THE CHARIOT TOTOWA

555 Preakness Avenue, Totowa NJ 07512

FREE VALET PARKING

WHATSAPP +1.732.595.6096

Register Now for Free Entry Passes

DULHANEXPO.COM

For Booths/Stalls Call/Text Sumit Arya:

732.754.1894

DulhanExpo provides it's Vendors a Promotional Platform & the Brides/Visitors a 1-Stop Shopping Convenience. Dulhan Inc. is not responsible for any Claims made by the Vendors & Delivery of Raffles and/or Deals offered by them. Please spend time Evaluating their Talent, Quality and Professionalism and Check all the References before Hiring them. We will be taking all Precautions related to Communicable Diseases and Following the Guidelines by the CDC, WHO, and the Government. Vendors and Attendees are to adhere to then applicable large gathering guidelines. DulhanExpo, it's Vendors & the Venues are not to be held responsible for a Rare Possibility of any type of Infection or Health Issues. Due to some restrictions some of the amenities may not be deliverable as announced.